

VILNIUS UNIVERSITY

DOVILĖ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ

**CONSTITUTIONAL JUSTICE PROCEDURE IN LITHUANIA: A SEARCH FOR
OPTIMAL MODEL**

Summary of the Doctoral Dissertation
Social Sciences, Law (01 S)

Vilnius, 2017

The dissertation was prepared at Vilnius University in 2012–2016.

Scientific Supervisor:

Prof. Dr. Egidijus Kūris (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01 S).

The dissertation is defended at the Defence Council of the dissertation:

Chairman – Prof. Dr. Jonas Prapiestis (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01 S).

Members:

Prof. Dr. Armanas Abramavičius (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01 S);

Prof. Dr. Ayşe Işıl Karakaş (European Court of Human Rights, Social Sciences, Law – 01 S);

Assoc. Prof. Dr. Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01 S);

Prof. Dr. Vytautas Sinkevičius (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S).

The doctoral dissertation will be defended at a public session of the Defence Council on 15 September 2017 at 14:00, at the Faculty of Law of Vilnius University, 302 auditorium.

Address: Saulėtekio al. 9, LT-10222, Vilnius, Lithuania.

The summary of the doctoral dissertation was sent out on 15 August 2017.

The doctoral dissertation is available for review at the library of Vilnius University and on the website of Vilnius University: www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius

VILNIAUS UNIVERSITETAS

DOVILĖ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ

**KONSTITUCINĖS JUSTICIJOS PROCESAS LIETUVOJE: OPTIMALAUS
MODELIO PAIEŠKA**

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2017

Disertacija rengta 2012–2016 metais Vilniaus universitete.

Mokslinis vadovas:

prof. dr. Egidijus Kūris (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S).

Disertacija ginama viešame disertacijos Gynimo tarybos posėdyje:

Pirmininkas – prof. dr. Jonas Prapiestis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S).

Nariai:

prof. dr. Armanas Abramavičius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S);

prof. dr. Ayşe Işıl Karakaş (Europos Žmogaus Teisių Teismas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S);

doc. dr. Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S);

prof. dr. Vytautas Sinkevičius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S);

Disertacija bus ginama Gynimo tarybos posėdyje 2017 m. rugsėjo 15 d. 14 val. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Kazimiero Leono Sapiegos (302) auditorijoje.

Adresas: Saulėtekio al. 9, LT-10222, Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2017 m. rugpjūčio 15 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje ir VU interneto svetainėje adresu: www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius

CONTENTS

THE PROBLEM AND THE THEORETICAL AND PRACTICAL SIGNIFICANCE OF THE RESEARCH.....	6
THE OBJECT AND SUBJECT MATTER OF THE RESEARCH.....	10
THE AIM OF THE RESEARCH	11
THE OBJECTIVES OF THE RESEARCH.....	11
THE STRUCTURE OF THE DISSERTATION	12
THE SOURCES OF THE RESEARCH AND THE OVERVIEW OF RESEARCH COMPLETED ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION	13
THE SCIENTIFIC NOVELTY OF THE RESEARCH.....	21
THE METHODS OF THE RESEARCH.....	22
THE HYPOTHESIS OF THE RESEARCH.....	23
CONCLUSIONS.....	24
PROPOSALS	30
THE LIST OF THE AUTHOR'S SCIENTIFIC PUBLICATIONS ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION	35
THE AUTHOR'S REPORTS DELIVERED AT INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES	35
INFORMATION ABOUT THE AUTHOR.....	35
KONSTITUCINĖS JUSTICIJOS PROCESAS LIETUVOJE: OPTIMALAUS MODELIO PAIEŠKA (REZIUMĖ)	38
IŠVADOS	48
AUTORĖS MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ DISERTACIJOS TEMA SĄRAŠAS	53
AUTORĖS PRANEŠIMAI PRISTAYTI TARPTAUTINĖSE MOKSLINĖSE KONFERENCIJOSE	53
INFORMACIJA APIE AUTOREĮ.....	53

THE PROBLEM AND THE THEORETICAL AND PRACTICAL SIGNIFICANCE OF THE RESEARCH

The supremacy of the constitution cannot be merely an abstract idea. Ensuring the supremacy of the constitution requires an effective mechanism. According to Kelsen, the constitutional court should act as a shield, protecting against the tyranny of the majority and capable of striking a balance between the interests of minorities and those of the majority in a way that democracy does not become the arbitrariness of the majority and the constitution is more than *lex imperfecta*.¹ Today, the assertion that constitutional review is the most effective instrument to ensure the effectiveness of the constitution is virtually indisputable. In particular, constitutional review gains profound significance in relatively new democracies. The role performed by the constitutional court at a time of unstable democratic values was described by the first President of the Constitutional Court of Hungary, Sólyóm,² in the following words: “We are professional idealists in a pragmatic world. We represent the abstract values of the Constitution and one of our most important functions is to restore the lost reputation of law. I believe that this can serve us as the point of reference for ousting the old world from its place”.³

It can be confidently said that, for more than two decades of its activity, the Constitutional Court of the Republic of Lithuania (hereinafter referred to as the Constitutional Court) has been successfully carrying out this mission in Lithuania. Not only has the establishment of the Constitutional Court served its purpose, but the results of its activity have exceeded the expectations of the creators of the constitutional justice model and went far beyond their theoretical considerations on what the legal force of the acts passed by the Constitutional Court or the significance of the doctrine formulated therein is or should be. Constitutional justice has been changing the way in which the Lithuanian legal system is understood.⁴

---

¹ KELSEN, H., Vom Wesen und Wert der Demokratie. In BAUME, S., *Hans Kelsen and the Case for Democracy*, Essex, 2012, p. 39.

² In 2005–2010, Sólyóm also was the President of the Republic of Hungary.

³ Cited according to RAULIČKYTĖ, A., “Atsakingo valdymo principas ir jo įgyvendinimas”. *Politologija*, 2006, Vol. 1(41), p. 146.

⁴ KŪRIS, E., “Konstitucinė justicija Lietuvoje: pirmasis dešimtmetis”, *Justitia*, 2003, Vol. 3–4, pp. 45–46.

Constitutional justice had never existed in Lithuania even for a single day before the time the constitutional justice model started to be created; this determined that a cautious approach was adopted by the creators of this model to this institution. Both Lithuanian⁵ and foreign⁶ constitutional law studies highlight that Chapter VIII of the Constitution of the Republic of Lithuania (hereinafter referred to as the Constitution⁷) consolidates a rather minimalist conception of the jurisdiction exercised by the Constitutional Court. However, the moderate position taken by the creators of the Lithuanian constitutional justice model is understandable. As maintained by Favoreu, one of the most prominent constitutional justice researchers, it is better to start implementing constitutional review having chosen a modest, even the simplest, system, by later gradually expanding its remits to allow new subjects to apply to the court.⁸ Nevertheless, for more than two decades after the establishment of the Constitutional Court in Lithuania, it has not been resolved to take any more significant steps in this area. Apart from rare individual exceptions, there is virtually no discussion within the Lithuanian legal community, political circles or society at large on whether the constitutional justice model developed over twenty years ago is optimal, i.e. whether it meets the expectations of present-day Lithuanian society and its legal community, corresponds to the capabilities of the legal system, and is in line with the tendencies of constitutional justice in European states.

In spite of this, the public polls show that a significant part of society is prepared for expanding the competence of the Constitutional Court, vesting it with additional functions and increasing its accessibility. For instance, as the public opinion survey carried out on 1–10 July 2016 regarding public trust in Lithuanian institutions reveals, the Constitutional Court is trusted by 41 per cent of the surveyed Lithuanian public (while 16 per cent of them place no trust in it); other courts earn the trust of only 27.7 per cent (and are distrusted by 25.2 per cent) of the respondents; it is noteworthy that the Seimas has the trust of merely 8.3

---

⁵ JARAŠIŪNAS, E., *Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 63.

⁶ SADURSKI, W., *Rights before Courts: A Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe*, Netherlands, Springer, 2008, p. 6.

⁷ The Constitution of the Republic of Lithuania, Official Gazette *Valstybės žinios*, 1992, No 33-1014; 1996, No 64-1501; 1996, No 122-2863; 2002, No 65-2629; 2003, No 14-540; 2003, No 32-1315; 2003, No 32-1316; 2004, No 111-1423; 2004, No 111-4124; 2006, No 48-1701.

⁸ FAVOREU, L., *Konstituciniai teismai* (translated by Jarašiūnas, E.). Vilnius: Garnelis, 2001, pp.108–109.

per cent of the respondents while being distrusted by as many as 63 per cent of them.⁹ The necessity of discussions on optimising the constitutional justice model is further confirmed by the general recent tendency towards a decline in the number of new petitions filed with the Constitutional Court¹⁰ and the shortening time span for considering constitutional justice cases.¹¹ The need for the enhanced accessibility of the Constitutional Court is underlined by the representatives of the Constitutional Court themselves. It was noted by the President of the Constitutional Court in the foreword to the 2014 Annual Report of the Constitutional Court that a look back over the activity in 2014 gave the grounds to expect that the duration of constitutional justice proceedings at the Constitutional Court would considerably decrease in 2015, thus raising the prospect that the initiative of the individual constitutional complaint, which had been abandoned during the years of the economic crisis, would be revived. In the 2015 Annual Report, the President of the Constitutional Court drew attention to this issue once again: “the year 2015 was indicative of the tendency towards a decrease in the number of petitions received by the Constitutional Court and, correspondingly, a decrease in the number of constitutional justice cases [...] This tendency opens up the possibility for positive changes: it is worth considering renewing discussions regarding the introduction of the individual constitutional complaint”.¹²

Nevertheless, regardless of the recognised undeniable role of constitutional justice in ensuring the effectiveness of the Constitution and democracy and its acknowledged impact on the change of the legal system, the specific features pertaining to the activity of the Constitutional Court remain little known, while issues concerning the improvement of the constitutional justice model and, in particular, its procedural side have received only a fragmentary mention in the public area.

---

⁹ Independent institution of public opinion and market research Vilmorus, *Ar pasitikite šiomis Lietuvos institucijomis?*, <http://www.vilmorus.lt/index.php?mact=News.cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=2&cntnt01returnid=20> [accessed 18 September 2016].

¹⁰ The Constitutional Court of the Republic of Lithuania, *Annual Report 2014*, <http://lrkt.lt/data/public/uploads/2015/04/metinis-pranesimas-2014.pdf> [accessed 18 January 2017].

¹¹ In the Annual Report 2014 of the Constitutional Court, it is maintained that the average length of the consideration of cases at the Constitutional Court has been from two to three years in recent years; it is expected to reduce it so that it would take from a year and a half to two years.

¹² The Constitutional Court of the Republic of Lithuania, *Annual Report 2015*, lrkt.lt/data/public/uploads/2016/03/lrkt-metinis-pranesimas.pdf [accessed 18 April 2017].

However, the establishment of constitutional judicial review and the growth of constitutional jurisprudence and its significance for the whole Lithuanian legal system also require a comprehensive analysis of the procedures following which the Constitutional Court verifies the compliance of legal acts with the Constitution and adjudicates in other cases assigned to its competence. The legal thought has so far showed the general tendency to devote relatively scant attention to constitutional justice procedure, while giving priority to a view “from outside”, i.e. the analysis of concrete final acts of the Constitutional Court, rather than to a view “from inside”, i.e. the examination of procedures leading to the adoption of these acts. As a result, newly emerging abundant literature on issues related to the Constitutional Court includes relatively few works devoted to constitutional justice procedure. This gap in legal science becomes more evident in the context of the growing body of scientific literature on criminal, civil or administrative procedure, as well as the increasing number of publications on issues of constitutionalism. Naturally, the fact that researchers tend to concentrate their full attention on the substance of particular disputes or final acts delivered by the Constitutional Court also deserves adequate consideration and is equally significant for the increasing consolidation of the doctrine of constitutionalism in Lithuania; nevertheless, this leads to a deadlock without helping to gain understanding of the specificity characterising the activity of the Constitutional Court as a whole. It is paradoxical that the importance of the content of the adjudicated disputes and final acts adopted by the Constitutional Court overshadows the significance of a particularly important legal field of the conduct of constitutional justice proceedings and the adoption of decisions therein, thus leaving constitutional justice procedure shrouded in a peculiar “veil of mystery”.

Scientific literature does not reveal any unanimous position on whether the positive norms governing procedures in the Constitutional Court should be regarded as forming any independent individual field within the legal system. If so, can this part of the legal system be denoted as a branch of law? Accordingly, in view of the fact that it is customary to structure the national legal system into legal branches, sub-branches and institutions, *the theoretical significance* of this dissertation, first of all, derives from the attempt not only to

single out constitutional justice procedure as a separate type of procedure, but also to identify constitutional justice procedural law as an individual branch of law. *The theoretical significance* of the dissertation also stems from the fact that it examines the questions that have received inadequate attention in the available academic (notably, national) literature, such as the concept and typology of constitutional justice, the establishment of the constitutional justice model and its development in Lithuania, the structure of constitutional justice procedure, etc.

The practical significance of the dissertation is related to the analysis of the legal regulation consolidating the constitutional justice model (in particular, its procedural elements), which reveals the aspects that should be modified. Therefore, the results of this doctoral work can be used for improving the existing constitutional justice model in Lithuania. The systematised data on the main institutions of constitutional justice procedure can serve as a useful means not only for the legislature in dealing with issues concerning the improvement of the constitutional justice model, but also for the subjects entitled to apply to the Constitutional Court, as well as for the Constitutional Court itself in exercising its powers or improving its internal legal acts. The findings of the research can also be of benefit for the process of constitutional justice studies and, possibly, for the purposes of introducing the specialised study subject of constitutional justice procedural law.

THE OBJECT AND SUBJECT MATTER OF THE RESEARCH

The object of the research is the assessment of the optimality of the Lithuanian constitutional justice model, in particular its procedural aspects (substantive aspects are examined only to the extent that provides the preconditions for optimising constitutional justice procedure). In order to assess the need for improvements in the current constitutional justice procedural model as thoroughly and accurately as possible, a detailed examination is carried out of the concept and typology of constitutional justice, the initiatives and preconditions for establishing constitutional justice in Lithuania before the enactment of the Constitution in 1992, the choice of the constitutional justice model and its development, the place of norms governing constitutional justice procedure in the legal system, as well as the

structure of constitutional justice procedure. These issues may seem to be familiar to all but, without discussing them, it is impossible to properly assess the optimality of the constitutional justice model.

The subject matter of the research involves various legal institutions of constitutional justice procedure, as consolidated in constitutional and, particularly, in ordinary law; the direct subject matter of the research concerns the legal institutions of Lithuanian constitutional justice procedure; the legal regulations of other states are examined for the purpose of comparing them with the Lithuanian legal regulation with a view to optimising the latter.

THE AIM OF THE RESEARCH

The aim of the research is to systematically analyse the preconditions for optimising the existing constitutional justice model, i.e. to examine whether the current model meets the expectations of Lithuanian society and the legal community, corresponds to the capabilities of the legal system, and is in line with the tendencies of constitutional justice in European states, as well as to identify the problematic aspects of the existing constitutional justice model and bring forward proposals regarding how the legal regulation consolidating the constitutional justice model (in particular, its procedural part) could be improved in Lithuania. The research does not seek to reveal the universal constitutional justice model, suitable for all states and for all times; however, an attempt is made to crystallise such a model that would be most optimal at this stage in the development of the state. It is pertinent to highlight the key word “search” in the title of the dissertation, which implies a continuous process; the model outlined in the dissertation by the author does not presume to be the only possible one and definitely does not prevent alternative decisions from being made by other researchers.

THE OBJECTIVES OF THE RESEARCH

1. To analyse the development of the formation, consolidation and spread of constitutional justice, to examine the typology of constitutional justice, as well as to identify

the place of constitutional justice institutions in the system of the separation of powers, the functions of constitutional justice and the challenges faced by constitutional justice.

2. To explore the formation of the currently existing model of constitutional justice procedure.

3. To disclose the concept of constitutional justice procedure and determine the place of norms governing constitutional justice procedure in the Lithuanian legal system.

4. To identify the types of constitutional justice proceedings conducted within constitutional justice procedure, as well as to distinguish the procedural elements specific to each type of these proceedings and the elements that are common to more than one type of the identified proceedings.

5. To consistently discuss the objects, subjects and consequences of the different identified proceedings and the procedural elements specific to particular constitutional justice proceedings.

THE STRUCTURE OF THE DISSERTATION

The dissertation consists of the introduction, research part, conclusions and proposals, appendices and the list of sources and specialised literature. Repetitions have intentionally not been avoided, since the issues discussed and the concepts defined in the theoretical part, as well as the classifications made therein, are subsequently referred to in the practical part of the dissertation while assessing the optimality of the concrete aspects of the constitutional justice model.

The introduction presents the problem of the undertaken research and defines its object, substantiates the relevance and novelty of the research, specifies the sources and methods, and sets out the hypothesis.

In order to realise the aim and objectives of the dissertation, the research part of the work is subdivided into three parts. The first of these parts analyses the development of the formation, consolidation and spread of constitutional justice, examines the typology of constitutional justice, identifies the place of constitutional justice institutions in the system of the separation of powers and considers the functions of constitutional justice and the

challenges faced by constitutional justice; this part also examines the initiatives and preconditions for establishing constitutional justice in Lithuania prior to the enactment of the Constitution in 1992, as well as deals with the choice of the constitutional justice model in 1992–1993 and its development from 1993 to 2016. The second part discloses the concept of constitutional justice procedure and determines the place of norms governing constitutional justice procedure in the legal system, identifies particular types of proceedings conducted within constitutional justice procedure, as well as distinguishes the procedural elements specific to each type of these proceedings and the elements that are common to more than one type of the identified proceedings. The third part consistently discusses the objects, subjects and consequences of the different identified constitutional justice proceedings and the procedural elements specific to particular types of proceedings conducted within constitutional justice procedure.

The completed doctoral research is finalised by drawing conclusions and making proposals regarding the improvement of the constitutional justice model with a view to optimising it at the present time in Lithuania. Finally, the dissertation includes the list of the sources and literature, followed by the list of scientific publications by the author on the topic of the dissertation.

THE SOURCES OF THE RESEARCH AND THE OVERVIEW OF RESEARCH COMPLETED ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

The sources of the research¹³ can be subdivided into the following main groups:

1. Normative sources: first of all, the Constitution, also the Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania¹⁴ and other legislative acts related to constitutional justice procedure, as well as substatutory legal regulations – public and non-public internal acts of the Constitutional Court. The dissertation also analyses foreign legal acts relevant in the context of the issues falling under the present research (constitutions of foreign states, laws on constitutional courts, rules of constitutional courts).

---

¹³ The dissertation draws on normative and jurisprudential sources that had entered into force before 1 June 2017.

¹⁴ The Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania, *Lietuvos Aidas*, No 24; Official Gazette *Valstybės žinios*, 1993, No 6-120.

2. Jurisprudential sources: the basic source in this group is the final and non-final acts of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania, also the ordinances of the President of the Constitutional Court, the minutes of the judicial hearings of the Constitutional Court, as well as other materials of constitutional justice cases, not excluding the decisions of other Lithuanian courts and the acts of constitutional justice institutions of foreign states.

3. Extrajudicial sources: public opinion surveys, statistical and other data.

4. Special literature: monographs, studies, textbooks, articles in periodicals, as well as conference materials. The examined special literature concerns: (1) constitutional law; (2) various branches of ordinary law; (3) constitutional justice procedural law *per se*.

Regarding the use of the most important research sources in different parts of the dissertation, it is necessary to underline that these sources can also be grouped into the sources of the theoretical part (the first and second part of the dissertation) and those of the practical part (the third part of the dissertation). The theoretical part of the dissertation mostly drew on the works carried out by foreign and Lithuanian researchers on the issues relevant to the present research, while the practical part is dominated by the investigation into normative and jurisprudential sources.

In the first part of the research, the examination of the development of the formation, consolidation and spread of constitutional justice, the concept and typology of constitutional justice and the functions and challenges of constitutional justice is based on works of such scholars as Kelsen,¹⁵ Barak,¹⁶ Brewer-Carias,¹⁷ Cotterrel,¹⁸ Favoreu,¹⁹ Sadurski,²⁰ Sólyóm,²¹

---

¹⁵ KELSEN, H., *Grynoji teisės teorija* (translated by Degutis, A. and Kūris, E.). Vilnius: Eugrimas, 2002; KELSEN, H., “La garantie juridictionnelle de la constitution (La justice constitutionnelle)”. In *Revue du droit public et de la science politique en France et a l'étranger*. Paris, 1928.

¹⁶ BARAK, A., *Hermeneutics and Constitutional Interpretation. Constitutionalism, Identity, Deference and Legitimacy. Theoretical Perspectives*, Durham, 1994; BARAK, A., *Purposive Interpretation in Law*, Princeton, 2005.

¹⁷ BREWER-CARIAS, A. R., *Constitutional Courts as Positive Legislators: A Comparative Law Study*. Cambridge, 2011; BREWER-CARIAS, A. R., *Judicial Review in Comparative Law*. Cambridge, 1989.

¹⁸ COTTERREL, R., *Teisės sociologija: įvadas*. Kaunas:Dangerta, 1997.

¹⁹ FAVOREU, L., *Konstituciniai teismai*. Vilnius: Garnelis, 2001.

²⁰ SADURSKI, W., *Rights before Courts: A Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe*. Netherlands, 2008.

²¹ SOLYOM, L., “The Role of Constitutional Courts in the Transition to Democracy: With Special Reference to Hungary”. *International Sociology*, 2003(18); SOLYOM, L., “Konstitucinis teisingumas: keletas lyginamųjų aspektų”. In *Konstitucinis teisingumas ir teisės viešpatavimas* (material of the international conference held on the occasion of the 10th anniversary of the establishment of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania), Vilnius, 2004.

De Visser,²² Mavčič,²³ Harutyunyan,²⁴ Steinberger,²⁵ Lithuanian researchers Kūris,²⁶ Jarašiūnas,²⁷ Sinkevičius,²⁸ Mesonis,²⁹ Žalimas³⁰ and Jarukaitis.³¹ The analysis of the initiatives and preconditions for establishing constitutional justice in Lithuania prior to the enactment of the Constitution in 1992, as well as the examination of the choice of the constitutional justice model and its development from 1993 to 2016, benefited from the works of Romeris,³² Račkauskas,³³ Maksimaitis,³⁴ Žilys,³⁵ Kūris,³⁶ Jarašiūnas³⁷ and other authors.

---

²² DE VISSER, M., *Constitutional Review in Europe: A Comparative Analysis*. Oxford and Portland, 2014.

²³ MAVČIČ, A., *Models of Constitutional Jurisdiction*, 2008, [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/?pdf=CDL-JU\(2008\)026-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/?pdf=CDL-JU(2008)026-e) [accessed 10 June 2017].

²⁴ HARUTYUNYAN, G. and MAVČIČ, A., *The Constitutional Review and Its Development in the Modern World*. Yerevan–Ljubljana, 1999.

²⁵ STEINBERGER, H., *Models of Constitutional Jurisdiction*. European Commission for Democracy through Law. Council of Europe Press, 1993.

²⁶ KŪRIS, E., “Konstitucija kaip teisė be spragų”. *Jurisprudencija*, No 12(90), 2006; KŪRIS, E., *Konstitucionalizmas, holizmas ir antilegalizmas. Konstitucija ir politikos teorija*. Kaunas: Naujasis lankas, 2003; KŪRIS, E., “Konstitucinė justicija Lietuvoje: pirmasis dešimtmetis”. *Justitia*, 2003, Vol. 3–4; KŪRIS, E., “On Perception of Constitutional Law: A Theoretical Approach to Constitutional Justice”. In *New Millennium Constitutionalism: Paradigms of Reality and Challenges*, Yerevan, 2013; KŪRIS, E., “Teisės ir faktų persipynimas konstitucinės justicijos bylose”. In *Teisė ir faktas konstitucinėje jurisprudencijoje*, Constitutional Court of the Republic of Lithuania, Vilnius, 2005; KŪRIS, E., “The Constitutional Court and Interpretation of the Constitution”. In JARAŠIŪNAS, E., et al. *Constitutional Justice in Lithuania*, Vilnius: Constitutional Court of the Republic of Lithuania, 2003.

²⁷ JARAŠIŪNAS, E., “Keletas nacionalinių teismų ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo veiksmingo bendradarbiavimo užtikrinimo aspektų”. *Konstitucinė jurisprudencija*, 2013, 4(32); JARAŠIŪNAS, E., “Kelios mintys apie Lietuvos dalyvavimo tarptautiniuose santykiuose konstitucinius pagrindus”. In KATUOKA, S. (editor-in-chief), *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber Amicorum Pranas Kūris*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008; JARAŠIŪNAS, E., *Konstitucinės justicijos studijų įvadas* or Favoreu, L., “Konstituciniai teismai”. In FAVOREU, L., *Konstituciniai teismai*. Vilnius: Garnelis, 2001; JARAŠIŪNAS, E., “Konstitucionalizmo priešistorė: ištakos ar pirmavaizdis”. *Jurisprudencija*, 2009, No 4(118), p. 26; JARAŠIŪNAS, E., “Jursiprudencinė konstitucija”. *Jurisprudencija*, No 12(90), 2006; JARAŠIŪNAS, E., “The Control of Constitutionality of Legal Acts and the Establishment of the Constitutional Court in Lithuania”. In *Constitutional Justice in Lithuania*. Vilnius: Constitutional Court of the Republic of Lithuania, 2003; JARAŠIŪNAS, E., “Žvelgiant į Lietuvos Respublikos 1992 m. Konstituciją platesniame konstitucionalizmo raidos kontekste”. *Jurisprudencija*, 2002, No 30(22).

²⁸ SINKEVIČIUS, V., “Konstitucinio Teismo nutarimų įgyvendinimas įstatymų leidyboje”. *Jurisprudencija*, 2011, 18(2); SINKEVIČIUS, V., *Seimo galių ribojimo konstituciniai pagrindai: kai kurie teoriniai aspektai*, http://www.parlamentostudijos.lt/Nr9/9_teise_1.htm [accessed 2 June 2017].

²⁹ MESONIS, G., *Konstitucijos interpretavimo metodologiniai pagrindai*. Vilnius: Registrų centras, 2010; MESONIS, G., “Kai kurie Konstitucijos interpretavimo aspektai: *expressis verbis* ribos”. *Jurisprudencija*, 2008, Vol. 5; MESONIS, G., “Konstitucijos interpretacinis poreikis”. *Jurisprudencija*, No 4(118), 2009.

³⁰ ŽALIMAS, D., “Europos Sąjungos teisės įtaka nacionalinei konstitucinei jurisprudencijai”. In JARAŠIŪNAS, E., et al., *Transnacionalinės teisinės sistemos – santykio ir sąveikos problemos*. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2014.

³¹ JARUKAITIS, I., *Europos Sąjunga ir Lietuvos Respublika: konstituciniai narystės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2011.

³² ROMERIS, M., *Administracinis Teismas*. Kaunas, 1928; ROMERIS, M., *Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose*. Vilnius: Pozicija, 1994; ROMERIS, M., “Įstatymų konstitucingumas”. *Teisė*, No 7, January–June, 1925.

³³ RAČKAUSKAS, K., *Lietuvos konstitucinės teisės klausimais*. New York, 1967.

³⁴ MAKSIMAITIS, M., “Konstitucinis Teismas 1938 m. Lietuvos Konstitucijos projekte”. *Jurisprudencija*, 2004, Vol. 52(44); MAKSIMAITIS, M., “Nepriklausomos Lietuvos konstitucinės santvarkos modeliavimas išėvijijos teisininkų darbuose”. *Teisė*, No 31, 1997.

With reference to the second part of the dissertation, which reveals the concept of constitutional justice procedure and the place of norms governing constitutional justice procedure in the legal system, special mention should be made of the works by Stačiokas,³⁸ Kūris,³⁹ Valančius,⁴⁰ Paužaitė-Kulvinskiene⁴¹ and studies by other scholars, including textbooks⁴² on various branches of procedural law. For the purposes of distinguishing the types of constitutional justice proceedings, the procedural elements specific to particular types of proceedings and the elements that are common to more than one type of the identified constitutional justice proceedings, as well as in identifying the need and possibilities for improving certain general elements of constitutional justice procedure, the research drew on the works of Laffranaque,⁴³ Kūris⁴⁴ and Staugaitytė,⁴⁵ the studies of the

---

³⁵ ŽILYS, J., *Konstitucinis Teismas – teisinės ir istorinės prielaidos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2001; ŽILYS, J., “Konstitucinės justicijos ištakos Lietuvoje”. In KŪRIS, E. (compiler and scientific editor), *Lietuvos Respublikos Konstitucijos dvidešimtmetis: patirtis ir iššūkiai*. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2012.

³⁶ KŪRIS, E., “Konstitucija, teisėkūra ir konstitucinė kontrolė: retrospekciniai ir metodologiniai svarstymai”. In KŪRIS, E. (compiler and scientific editor), *Lietuvos Respublikos Konstitucijos dvidešimtmetis: patirtis ir iššūkiai*. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2012; KŪRIS, E. (compiler and scientific editor), “Konstitucinis Teismas”. In *Lietuvos teisinės institucijos*, Vilnius University textbook. Vilnius: Registrų centras, 2011.

³⁷ JARAŠIŪNAS, E., “The Control of Constitutionality of Legal Acts and the Establishment of the Constitutional Court in Lithuania”. In JARAŠIŪNAS, E., *et al*, *Constitutional Justice in Lithuania*. Vilnius: Constitutional Court of the Republic of Lithuania, 2003; JARAŠIŪNAS, E., “Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir žmogaus teisių apsauga”. In JARAŠIŪNAS, E., *et al*, *Žmogaus teisių apsaugos institucijos*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009; JARAŠIŪNAS, E., “Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir aukštųjų valstybės pareigūnų apkalta: kelios aktualios problemos”. *Jurisprudencija*, 2006, No 80.

³⁸ STAČIOKAS, S., “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir kitų Lietuvos teismų santykis”, the sixth conference “Konstitucinių principų plėtojimas konstitucinėje jurisprudencijoje” of the justices of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania and the Constitutional Tribunal of the Republic of Poland, Neringa, <http://www.lrkt.lt/PKonferencijose/02.pdf> [accessed 2 June 2017]; STAČIOKAS, S., “The Principles and Basic Rules of Legal Proceedings in the Constitutional Court”. In JARAŠIŪNAS, E., *et al*, *Constitutional Justice in Lithuania*. Vilnius: Constitutional Court of the Republic of Lithuania, 2003.

³⁹ KŪRIS, E., “Konstitucinės justicijos proceso teisės klausimu”. *Teisė*, 2011, Vol. 78.

⁴⁰ VALANČIUS, V., “Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai”. *Jurisprudencija*, 2004, 51(43).

⁴¹ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J., *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005.

⁴² MIKELĖNAS, V., *Civilinis procesas*. Vilnius: Teisė, 1994; DRIUKAS, A. and VALANČIUS, V., *Civilinis procesas: teorija ir praktika*, Volume I. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005; LAUŽIKAS, E., MIKELĖNAS, V. and NEKROŠIUS, V., *Civilinio proceso teisė*, Volume I. Vilnius: Justitia, 2003; GODA, G., KAZLAUSKAS, M. and KUCONIS, P., *Baudžiamojo proceso teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2011; PETKEVIČIUS, P., *Administracinių teisės pažeidimų bylų teisena*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.

⁴³ LAFFRANQUE, J., “Dissenting Opinion and Judicial Independence”. *Juridica international*, 2003.

⁴⁴ KŪRIS, E., “Apie Konstitucinio Teismo teisėjų atskiras nuomones: keli biheivioristiniai aspektai”. *Jurisprudencija*, No 19(3); KŪRIS, E., “Atskiroji nuomonė Konstituciniame Teisme. Pirmosios patirtys”. In *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis*, collection of peer-review articles *Liber Amicorum profesoriui Jonui Prapiesčiui*. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012.

⁴⁵ STAUGAITYTĖ, V., “Konstitucinio Teismo nutarimų tipai ir jų poveikio teisės sistemai bei teisės taikymo praktikai ypatumai”. *Konstitucinė jurisprudencija*, 2007, No 4(8) October–December; STAUGAITYTĖ, V., “Atskiroji nuomonė

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission)⁴⁶ and other special literature.

The third part of the dissertation, which can be defined as the practical part of the research, is dominated by the investigation into normative and jurisprudential sources; alongside, consideration was given to the Lithuanian and foreign legal studies on the issues under investigation, more specifically the studies by Steinberger,⁴⁷ Mavčič,⁴⁸ Endzinš,⁴⁹ Kochevar,⁵⁰ Shelton,⁵¹ studies by Lithuanian authors Nekrošius,⁵² Paužaitė-Kulvinskienė,⁵³ Šileikis,⁵⁴ Navickaitė,⁵⁵ Sinkevičius,⁵⁶ Jarašiūnas,⁵⁷ Beliūnienė,⁵⁸ Abramavičius,⁵⁹ Ragauskas,⁶⁰ Pukanasytė,⁶¹ Žalimas,⁶² etc. and the studies of the Venice Commission.⁶³

---

konstitucinėje justicijoje: teismo kolegialumas vs. teisėjo vidinis nepriklausomumas". *Jurisprudencija*, 2008, No 9(111).

⁴⁶ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, Draft opinion on amendments to the Law on the Constitutional Court of Latvia, 2009, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)042-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)042-e) [accessed 2 June 2017].

⁴⁷ STEINBERGER, H., *Models of constitutional jurisdiction*. European Commission for Democracy through Law. Council of Europe Press, 1993.

⁴⁸ MAVČIČ, A. M., "Individual Complaint as a Domestic Remedy to Be Exhausted or Effective within the Meaning of the ECHR: Comparative and Slovenian Aspect", 2011, <http://www.concourts.net/lecture/constitutional%20complaint1.pdf> [accessed 8 January 2017].

⁴⁹ ENDZINŠ, A., "Konstitucinio skundo institutas Latvijoje". In *Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas: Baltijos ir Skandinavijos šalių konferencijos medžiaga*. Vilnius, 2002.

⁵⁰ KOCHEVAR, S., "Amici Curiae in Civil Law Jurisdictions". *The Yale Law Journal*, Vol. 122, 2013.

⁵¹ SHELTON, D., "The Participation of Nongovernmental Organizations in International Judicial Proceedings". *American Journal of International Law*, Vol. 88, 1994.

⁵² NEKROŠIUS, V., *Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės*. Vilnius: Justitia, 2002.

⁵³ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J., *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005.

⁵⁴ ŠILEIKIS, E., *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005; ŠILEIKIS, E., "Aukščiausiasis Teismas prieš Konstitucinį Teismą? Galvosūkis dėl juridinio fakto". *Justitia*, 2006, No 1; ŠILEIKIS, E., "Konstitucijos dvasia: idėja fiksa, 'juodoji' technologija ar išgryninta teisė?". *Justitia*, 2008, No 3.

⁵⁵ NAVICKAITĖ, J., *Europos konstitucinių teismų kompetencijų lyginamoji analizė*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas, 2011.

⁵⁶ SINKEVIČIUS, V., "The Jurisdiction of the Constitutional Court". In *Constitutional Justice in Lithuania*, 2005; SINKEVIČIUS, V., "Šiurkštus Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymų pažeidimas – pagrindas nutraukti Seimo nario įgaliojimus". *Jurisprudencija*, 2009, 1(15); SINKEVIČIUS, V., "Kokių įstatymų ir kitų teisės atitiktį Konstitucijai tiria Konstitucinis Teismas". *Jurisprudencija*, 2014, No 21(3); SINKEVIČIUS, V., "Teisinės pasekmės, kurias sukelia Konstitucinio Teismo konstatavimas, jog įstatymas ar kitas teisės aktas prieštarauja Konstitucijai". *Jurisprudencija*, 2014, No 21(4).

⁵⁷ JARAŠIŪNAS, E., "Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir žmogaus teisių apsauga". In JARAŠIŪNAS, E., et al., *Žmogaus teisių apsaugos institucijos*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.

⁵⁸ BELIŪNIENĖ, L., *Žmogaus teisių apsaugos stiprinimas konstitucinio skundo institutu*. Vilnius: Justitia, 2014.

⁵⁹ ABRAMAVIČIUS, A., "Konstitucinio skundo samprata ir reikšmė konstitucinėje teisminėje kontrolėje". *Jurisprudencija*, 2007, No 11(101).

⁶⁰ RAGAUSKAS, P., "Amicus curiae institutas užsienio šalių ir tarptautinėje teisėje: (dis)kvalifikuojantys požymiai ir gretimi institutai". *Teisės problemos*, 2011. No 2 (72).

⁶¹ PUKANASYTĖ, I., *Rinkimų teisė Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje*. Doctoral Dissertation, Social Science, Law (O1 S), Vilnius, 2014.

With regard to the Lithuanian legal doctrine, a brief overview of the studies devoted to the improvement of the constitutional justice model makes it necessary to mention that most of them concern the issues related to the establishment of the individual constitutional complaint. Among them, it is necessary to mention the monograph *Žmogaus teisių apsaugos stiprinimas konstitucinio skundo institutu*⁶⁴ (*Enhancement of Human Rights Protection Using the Institute of Constitutional Complaint*) (2014) by Beliūnienė, substantiating the expediency of the institution of the individual constitutional complaint in the national legal system. Various questions in relation to the establishment of this institution in Lithuania have also been addressed by Abramavičius,⁶⁵ Jurčys,⁶⁶ Sakalauskas,⁶⁷ Staugaitytė⁶⁸ and others. However, the issues concerning the individual constitutional complaint have mostly been tackled in Lithuania from the perspective of strengthening human rights, rather than in the context of other powers exercised by the Constitutional Court or in the light of the smooth functioning of the Constitutional Court. Among the studies focused on the improvement of the Lithuanian constitutional justice model, it is also important to mention the monograph *Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas* (*Relationships between State Power Institutions and the Constitutional Court*) (2003) by Jarašiūnas, in which the author substantiates the need to broaden the jurisdiction of the Constitutional Court by vesting it with the powers to examine

---

⁶² ŽALIMAS, D., “Preliminary Requests before Constitutional Courts: The Experience of the Constitutional Court of Lithuania”, European Commission for Democracy through Law, Seminar on preliminary requests before constitutional courts, 2013, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU\(2013\)023-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU(2013)023-e) [accessed 1 June 2017].

⁶³ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, *Study on individual access to constitutional justice*, Venice, 2010, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2010)039rev-e) [accessed 1 June 2017]; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, *Referendums in Europe – An analysis of the legal rules in European States – Report adopted by the Council for Democratic Elections at its 14th meeting*, Venice, 2005, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2005\)034-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2005)034-e) [accessed 1 June 2017]; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, *Guidelines on prohibition and dissolution of parties and analogous measures*, 1999, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF\(2000\)001-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF(2000)001-e) [accessed 1 June 2017].

⁶⁴ BELIŪNIENĖ, L., *Žmogaus teisių <...>*.

⁶⁵ ABRAMAVIČIUS, A., *Konstitucinio skundo <...>*.

⁶⁶ JURČYS, P., “Ar jau laikas įtvirtinti individualaus konstitucinio skundo institutą”. *Justitia*, 2005, No 5.

⁶⁷ SAKALAUSKAS, J., “Individualus konstitucinis skundas. Diskusijos tęsimos...”. *Justitia*, 2005, No 5(13).

⁶⁸ STAUGAITYTĖ, V., “Konstitucinis skundas: Lenkijos Respublikos patirtis”. *Justitia*, 2006, No 1.

disputes between state authority institutions concerning their competence, and briefly deals with other possibilities of improving the constitutional justice model.⁶⁹

Other questions of improving the constitutional justice model, especially its procedural part, are examined in the works of Kūris. It is important to mention his article “Konstitucinės justicijos proceso teisės klausimu”⁷⁰ (“On the Issue of the Law of Constitutional Justice Procedure”), which provides reasoning substantiating not only the separation of the independent type of judicial procedure (constitutional justice procedure), but also the distinction of the respective branch of law (constitutional justice procedural law), as well as dwells on certain problematic aspects of constitutional justice procedure. Attention should also be drawn to other two articles by this scholar on the matters related to the institution of separate opinions submitted by the justices of the Constitutional Court.⁷¹

Some procedural measures for speeding up the consideration of constitutional justice cases are analysed by Urbaitis⁷² and Sinkevičius.⁷³ It is worth mentioning the publications by Sinkevičius devoted to the matters concerning the objects⁷⁴ falling under the review of the constitutionality of legal acts and the legal effects of rulings adopted by the Constitutional Court.⁷⁵ The consequences resulting from the rulings of the Constitutional Court have also been analysed by Staugaitytė⁷⁶ and Murauskas.⁷⁷

For the most part, the above-overviewed works either look at the issues related to the optimisation of the constitutional justice model as a secondary research object (commonly without employing any terms of optimisation or optimality, while touching upon these matters only in the context of assessing the content of the acts adopted by the Constitutional

---

⁶⁹ JARAŠIŪNAS, E., *Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.

⁷⁰ KŪRIS, E., Konstitucinės justicijos proceso <...>.

⁷¹ KŪRIS, E., Atskiroji nuomonė <...>; KŪRIS, E., Apie Konstitucinio Teismo teisėjų atskirasias <...>.

⁷² URBAITIS, R. K., “Konstitucinė kontrolė Lietuvoje ir kai kurie probleminiai jos aspektai”. *Konstitucinė jurisprudencija*, 2012, No 2(26).

⁷³ SINKEVIČIUS, V., Konstitucinio Teismo nutarimų įgyvendinimas <...>.

⁷⁴ SINKEVIČIUS, V., Kokių įstatymų <...>.

⁷⁵ SINKEVIČIUS, V., Teisinės pasekmės <...>.

⁷⁶ STAUGAITYTĖ, V., Konstitucinio Teismo nutarimų tipai <...>; STAUGAITYTĖ, V., “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia laiko požiūriu”. *Jurisprudencija*, 2005, Vol. 77(69); STAUGAITYTĖ, V., “Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų pašalinimo iš teisės sistemos atidėjimas Lietuvos ir užsienio valstybių konstitucinių teismų paktikoje”. *Jurisprudencija*, 2006, Vol. 80.

⁷⁷ MURAUŠKAS, D., “Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir laikas: optimalaus rezultato beiėškant”. In MACHOVENKO, J. and ISOKAITĖ, I. (compilers). *Konstitucionalizmo idėja, bendroji Europos teisė ir Lietuvos konstitucinės tradicija*. Vilnius: Vilnius University, 2016.

Court in particular cases) or look into individual concrete institutions of constitutional justice procedure, without undertaking any systematic research on the constitutional justice procedural model.

The body of works by foreign legal scholars includes no studies exclusively centred on the model of Lithuanian constitutional justice. Nevertheless, the elements of the Lithuanian constitutional justice model are occasionally discussed in the publications of foreign authors who provide the comparative analyses of constitutional justice institutions; among these publications, *Constitutional Review in Europe*, the comparative analysis of European constitutional justice institutions, carried out by De Visser⁷⁸ (2014) and *Rights before Courts: A Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe* by Sadurski⁷⁹ (2008) should be indicated. The studies by foreign authors who, though do not discuss the elements of the Lithuanian constitutional justice model, comprehensively analyse the institutions of constitutional justice procedure in other states are also relevant in the context of this doctoral research; such studies comprise the publications by Endzins,⁸⁰ Kūtris,⁸¹ Laffranque⁸² and Mavčič.⁸³ The overviews of legal regulations in relation to separate institutions of constitutional justice procedure in European constitutional justice institutions can also be found in the opinions, reviews, studies, as well as conference and seminar materials, prepared by the Venice Commission.⁸⁴

---

⁷⁸ DE VISSER, M., *Constitutional Review* <...>.

⁷⁹ SADURSKI, W., *Rights before Courts* <...>.

⁸⁰ ENDZINŠ, A., *Konstitūcinio skundo* <...>.

⁸¹ KŪTRIS, G. and JURCENA, L., “Characteristics of Work of the Constitutional Court of the Republic of Latvia: Case-Law of the Court in Social Security Matters”. *Конституционное правосудие*, 2012, No 1(55).

⁸² LAFFRANQUE, J., *Dissenting opinion* <...>.

⁸³ MAVČIČ, A. M., *Individual Complaint* <...>.

⁸⁴ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, *Study on individual access* <...>; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, *Referendums in Europe* <...>; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, *Guidelines on prohibition and dissolution of parties* <...>; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, *Black Sea regional conference “The Importance of Dissenting and Concurring Opinions in the Development of Judicial Review”*, 2010, [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-JU\(2010\)016-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-JU(2010)016-e.pdf) [accessed 30 May 2017]; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW, *Draft opinion on amendments to the Law on the Constitutional Court of Latvia* <...>.

THE SCIENTIFIC NOVELTY OF THE RESEARCH

While providing the reasons substantiating the scientific novelty of this research, it should be noted that, although Lithuanian legal science does not remain entirely void of research touching upon the optimality of the constitutional justice model, this dissertation is the first work to have analysed in an integrated manner whether the Lithuanian constitutional justice model meets the present needs and capabilities of Lithuania, i.e. without confining its attention to individual institutions of constitutional justice procedure, this work takes a systematic approach to the Lithuanian constitutional justice model as a whole, by consistently analysing the objects, subjects and consequences of each distinguished type of constitutional justice proceedings, as well as the procedural elements specific to different types of constitutional justice proceedings.

The issues concerning the improvement of the constitutional justice model are examined not only through the systematic investigation into the legal regulation (both that is currently in force and the one proposed to be consolidated; including the regulation established in Lithuania and in other states), but also from the point of view of the practices followed by courts (in particular, the Constitutional Court of the Republic of Lithuania, but also the courts of general competence and specialised courts, as well as the constitutional courts of foreign states). The novelty of this work also stems from the fact that it is the first research in Lithuania making use of the internal sources of the Constitutional Court: the ordinances of the President of the Constitutional Court, the minutes of the judicial hearings of the Constitutional Court, as well as other materials of constitutional justice cases.

Therefore, this dissertation can be considered the first attempt in the Lithuanian legal doctrine to comprehensively examine the constitutional justice model and its conformity with the present needs and capabilities of Lithuania. This also confirms the significance of the present dissertation for Lithuanian legal science – it can serve as a framework for further research on the improvement of the constitutional justice model.

THE METHODS OF THE RESEARCH

The methodology chosen for the research has been determined by the object and the aim of the dissertation. The research combines different methods that help to reveal both theoretical and practical problematic aspects of the issue under research. The sociological method prevails and entails that law is approached, first of all, as actually operative law (descriptive element), rather than as the entirety of particular norms (normative aspect). Accordingly, the work makes an effort to disassociate itself from normativity, i.e. the optimality of the constitutional justice model is mostly assessed from the descriptive aspect, by analysing not only the governing legal regulation, but also how it is actually applied in the procedural practice of the Constitutional Court, as well as by examining these matters in the light of the needs of society and the legal community and the capabilities of the legal system.

The research has been conducted by employing the traditional empirical and theoretical qualitative research methods applicable in legal studies: the analysis of documents, the logical, systemic, critical, comparative, teleological, linguistic and historical analysis. The application of a method or combination of methods in particular parts of the research has been determined by the specificity of issues under investigation and the distinct objectives raised for different structural parts of the work.

The empirical method of analysis of the content of documents was used in analysing the content of the normative and jurisprudential research sources. This method made it possible to identify the words and phrases significant for research in the texts of the examined documents and to establish their context; the obtained data was related to the propositions set out in the special literature and examined by applying the theoretical methods of analysis, of which the methods of systematic analysis and logical analysis are considered the principal ones and were employed for analysing, in principle, all theoretical and practical problems relating to the improvement of the Lithuanian constitutional justice model. These methods allowed: identifying the typology of constitutional justice, the place of constitutional justice institutions in the system of the separation of powers, the functions and challenges of constitutional justice; analysing the development of the constitutional

justice model in 1993–2016; revealing the concept of constitutional justice procedure and determining the place of norms governing constitutional justice procedure in the legal system; distinguishing the types of constitutional justice proceedings along with the procedural elements specific to each type of these proceedings and the elements that are common to more than one type of these proceedings; and dealing with the objects, subjects and consequences of each type of the identified proceedings, as well as the procedural elements specific to particular types of constitutional justice proceedings. The main research methods also incorporated comparative analysis, which was used for comparing the Lithuanian legal regulation with the legal regulations governing particular institutions of constitutional justice procedure in various states.

The historical method together with teleological and linguistic analysis methods played the supporting role in the research. The historical method was used while disclosing the development of the formation, consolidation and spread of constitutional justice, also in exploring the initiatives and preconditions for establishing constitutional justice before the enactment of the Constitution in 1992, as well as in considering the choice of the constitutional justice model in 1992–1993. The teleological and linguistic methods as a supporting means were applied for clarifying the content of the ambiguous provisions, the actual intentions of the legislator and the meaning of the concepts defined in legal acts.

THE HYPOTHESIS OF THE RESEARCH

During the period of the existence of constitutional justice, the Lithuanian state gained experience and knowledge and acquired the ability to learn from its own mistakes. Society and the legal community have set up the expectations that the constitutional justice model should ensure the unity of the legal system and should function transparently and effectively. In principle, society and the legal community are prepared to accept novel solutions that would expand the possibilities of constitutional justice. Such novelties would not disrupt the current system of legal regulation, but would remove the contradictions and gaps existing therein. The considerable body of examples of legal regulation and practical experience of other states can allow Lithuania to choose (transplant and adapt) the most

suitable solutions. Therefore, there are sufficient preconditions for optimising the Lithuanian model of constitutional justice procedure. Once improved according to the proposals put forward in the dissertation, the current model of constitutional justice procedure would become more optimal for Lithuania at the present time: it would meet the expectations of society and the legal community, the capabilities of the legal system and the tendencies of constitutional justice in European states, and would widen the possibilities of constitutional justice.

CONCLUSIONS

1. Although the Constitution consolidates rather minimalist jurisdiction of the Constitutional Court, the legal regulation governing the Lithuanian constitutional justice model has been subject to relatively marginal changes during more than two decades of its existence. The legal regulation laid down in Chapter VIII “The Constitutional Court” of the Constitution has not been modified, while the amendments adopted throughout this period to the Law on the Constitutional Court have been comparatively fragmentary and were introduced in view of non-essential factors, rather than with the aim of improving the constitutional justice model in substance. Consequently, the laconic stipulations of the Constitution and the moderate provisions of the Law on the Constitutional Court have led the Constitutional Court to seek other mechanisms for the development of the constitutional justice model, such as the interpretation given by the Constitutional Court in its jurisprudence regarding the powers of the Constitutional Court and, in certain cases, the procedural practices of the Constitutional Court that are not *expressis verbis* fixed in its jurisprudence. To a large extent, the Lithuanian constitutional justice model has been evolving through jurisprudential means.

2. The legal norms and other provisions regulating procedures under which the Constitutional Court examines the compliance of legal acts with the Constitution and adjudicates in other cases assigned to its competence form a separate type of judicial procedure – constitutional justice procedure. These norms should also be regarded as constituting an independent branch of procedural law. Constitutional justice procedural law,

as a separate branch of procedural law equivalent to criminal, civil or administrative procedural law, is substantiated not only by its connections with other branches of procedural law, common principles, institutes, etc. but also by the fact that this field of law is mainly regulated by ordinary legislation. Therefore, notwithstanding that this branch of law, as well as other branches of procedural law, is based on the provisions of the Constitution, it cannot be considered a procedural segment of constitutional law. The autonomy of this branch of law is further attested by the classical features indicating the separation of branches of law, i.e. a separate subject matter and method of legal regulation. Constitutional justice procedural law definitely cannot compete with other branches of procedural law in terms of the scope of regulation; however, this laconic legal regulation is compensated for by abundant doctrinal provisions. This branch of law is particularly distinguished by a notably clear tendency for it to develop in parallel with the growth of the jurisprudence of the Constitutional Court. The distinction of constitutional justice procedural law bears not only theoretical but also practical significance – the status of an independent branch of law would mean the acknowledgment that this field of law has its own specificity and can be modelled primarily according to its own logic and not the logic of other branches of procedural law.

3. Cases adjudicated within constitutional justice procedure fall under three distinct types of proceedings: proceedings dealing with petitions requesting an investigation into the compliance of legal acts with the Constitution; proceedings dealing with inquiries requesting a conclusion of the Constitutional Court; and proceedings dealing with petitions requesting the interpretation of a ruling, conclusion or decision previously adopted by the Constitutional Court. These proceedings are distinguished based on their different objects, subjects entitled to institute them, distinct final acts and their legal consequences, requirements for petitions (inquiries), forms of court hearings, time-limits for considering petitions (inquiries) and other procedural elements specific to particular proceedings. There are also such elements of constitutional justice procedure that are common to all the identified types of proceedings: the composition of the Constitutional Court, the quorum of the justices of the Constitutional Court required for hearing constitutional justice cases, a

majority vote for adopting decisions, the disqualification (self-disqualification) of the justices from proceedings, ensuring the secrecy of the deliberation room and voting results, the institution of the separate opinions of the justices of the Constitutional Court, etc.

4. Among the general elements of constitutional justice procedure, the institution of separate opinions submitted by the justices of the Constitutional Court is most problematic. The legal regulation laid down in the Law on the Constitutional Court, under which a justice of the Constitutional Court who holds a different opinion about an act adopted by the Constitutional Court has the right to set out in writing his or her reasoned separate opinion within five working days of the pronouncement of the act in the courtroom, may give rise to reasonable doubts whether the reasoning of the separate opinion is free from possible influence by particular discussions or criticism following the ruling of the Constitutional Court. The provisions of the Law on the Constitutional Court governing this institution also contain other aspects that similarly fail to be adequately regulated.

5. The review of the constitutionality of legal acts forms the most prominent category of powers exercised by constitutional justice institutions and constitutes their *raison d'être*, without which constitutional justice would not have been possible at all. Consequently, proceedings dealing with petitions requesting an investigation into the conformity of legal acts with the Constitution should be considered to be the principal and basic type of constitutional justice proceedings. Within these proceedings, the following major problems requiring the modification of the existing legal regulation can be distinguished:

5.1. The review of the constitutionality of legal acts can be requested by a comparably limited circle of subjects. The practice of foreign states, the tendency for the number of petitions filed with the Constitutional Court to decrease and the public opinion polls show that there are the relevant preconditions, need and possibilities for expanding this circle;

5.2. Although, in its procedural practice, the Constitutional Court makes use of the institution of *amicus curiae*, the Law on the Constitutional Court does not *expressis verbis* provide for this category of participants in constitutional justice procedure;

5.3. The practice of the Constitutional Court regarding the application of the suspension of the validity of a legal act and the examples of legal regulations applied by foreign states make it clear that subjects who petition the Constitutional Court for the review of the constitutionality of particular legal acts are not an appropriate decisive criterion in determining the need to suspend the validity of the legal act.

6. Proceedings dealing with inquiries requesting a conclusion of the Constitutional Court can be defined as facultative constitutional justice proceedings, which are specific to the extent that there are four varieties of these proceedings and the governing procedural rules vary depending on the matter on which the Constitutional Court gives its conclusion. Within these constitutional justice proceedings, the following key problematic issues should be highlighted as requiring the modification of the existing legal regulation:

6.1. The list of objects falling within the scope of these proceedings provides for no power to carry out the *a priori* assessment of the constitutionality of issues put to a referendum, although this competence is frequently observed to be conferred on constitutional justice institutions in other European states. Granting the Constitutional Court such powers could prevent the unreasonable expenditure of public funds allocated for organising and holding referendums;

6.2. In constitutional justice cases regarding the breaches of electoral laws and the constitutionality of international treaties of the Republic of Lithuania, problems arise in practice due to the limited circle of subjects authorised to initiate these proceedings: candidates participating in parliamentary and presidential elections or subjects who have nominated such candidates remain the ones most interested in the outcome of proceedings regarding the violations of electoral laws; therefore, the fact that they have no right to directly apply to the Constitutional Court regarding the violations of electoral laws poses an obstacle to the effective defence of their violated electoral rights. In addition, the applications brought before the Constitutional Court and the practice of foreign states underline the need to expand the circle of subjects entitled to directly address the Constitutional Court in cases concerning the constitutionality of international treaties

following their ratification, as well as concerning the constitutionality of laws on their ratification;

6.3. The Law on the Constitutional Court contains no provision specifying who should be considered a party concerned in constitutional justice cases instituted regarding the violations of electoral laws, or in cases concerning the constitutionality of international treaties of the Republic of Lithuania; consequently, practical uncertainties arise in the course of considering these cases, since a significant part of procedural rights depends on whether a particular subject is recognised as a party concerned;

6.4. The constitutionally consolidated regulation, under which the Constitutional Court gives conclusions on the issues specified in the Constitution, while, on the basis of these conclusions, the Seimas takes a final decision, leads to a series of difficulties related to the implementation of conclusions given by the Constitutional Court; the powers to conclusively decide on these questions should be granted to the independent judicial institution – the Constitutional Court, but not the body that may have a direct interest in the outcome of the particular issue;

6.5. The Law on the Constitutional Court fails to properly regulate certain specific procedural institutions in this type of proceedings: it contains no provisions on the possibility of the joinder or separation of inquiries; in contrast to petitions, inquiries may be withdrawn in the absence of the consent of the President of the Constitutional Court; in spite of the fact that, in proceedings subsequent to inquiries requesting a conclusion, the Constitutional Court does accept video and audio recordings as sufficient proof, the categories of the established admitted evidence do not include this type of proof; in these proceedings, the Constitutional Court also makes use of a break in hearings, although this institution is likewise not provided for in the Law on the Constitutional Court;

7. Proceedings in cases requesting the interpretation of a formerly adopted ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court should be regarded as the derivative type of constitutional justice proceedings, i.e. as a specific institution of constitutional justice procedure that continues (revives) the previously closed proceedings. The objects in these proceedings are the provisions of a final act (ruling, conclusion or decision) handed down in

the particular proceedings. The following main difficulties in these proceedings should be addressed with a view to modifying the applicable legal regulation:

7.1. The Law on the Constitutional Court does not specify precisely which decisions of the Constitutional Court (provisions thereof) may be interpreted by the Constitutional Court;

7.2. The criteria for the selection of subjects entitled to initiate these proceedings are not clear; in particular, difficulties are caused by the legal regulation, established in Paragraph 1 of Article 61 of the Law on the Constitutional Court, under which a court may apply to the Constitutional Court for the interpretation of an act of the Constitutional Court only if this court was a participating party (petitioner) in the constitutional justice case concerned; the impossibility for other courts to request the Constitutional Court the interpretation of its acts may hinder these courts from administering justice; although, in its procedural practice, having ascertained the constitutionally justifiable interest of a court to remove doubts regarding the execution of the acts delivered by the Constitutional Court, the petitions by other courts for the interpretation of the acts of the Constitutional Court are granted, this possibility should, nevertheless, be also stipulated in the Law on the Constitutional Court in order to resolve the existing uncertainties;

8. A common problem encountered in all constitutional justice proceedings results from the legal regulation established in Article 84 of the Law on the Constitutional Court, according to which exclusively the rulings of the Constitutional Court and its decisions on the interpretation of its rulings are officially published in the Register of Legal Acts, whereas other acts passed by the Constitutional Court are published only on its internet website. Such a legal regulation can possibly be viewed as unconstitutional, since, in terms of their content, not only the rulings of the Constitutional Court but also its conclusions and decisions – all its acts in which the Constitution is interpreted, i.e. the official constitutional doctrine is formulated – are binding on law-making and law-applying institutions (their officials).

9. Accordingly, the hypothesis of the research has proved correct: all types of constitutional justice proceedings and the general elements of constitutional justice

procedure display certain problematic aspects requiring the modification of the existing legal regulation and, therefore, create the preconditions for optimising the model of constitutional justice procedure in Lithuania. Once improved according to the presented proposals, the model of constitutional justice procedure would become more optimal for Lithuania at the present time: it would meet the expectations of society and the legal community, correspond to the capabilities of the legal system and be in line with the constitutional justice tendencies in other European states and would widen the possibilities of constitutional justice in Lithuania.

PROPOSALS

1. The general elements of constitutional justice procedure call for modifications (corrections) with respect to the institution of separate opinions, provided for in the Law on the Constitutional Court. It is proposed that the Law on the Constitutional Court should establish that separate opinions must be submitted before the pronouncement of the particular act by the Constitutional Court and must be published together with the respective act of the Constitutional Court. The correction of the legal regulation consolidated in the Law on the Constitutional Court requires a systematic approach: it is necessary to separate the adoption of a final act by the Constitutional Court from its pronouncement: the second procedure should not immediately follow the first one. In addition, the Law on the Constitutional Court should provide that a justice intending to submit a separate opinion must announce such an intention before voting on the particular act of the Constitutional Court is completed, so that other justices have the possibility of reacting to the arguments set out in the separate opinion. The provisions laid down in the Law on the Constitutional Court in relation to the institution of separate opinions should also be modified by specifying therein regarding which acts of the Constitutional Court separate opinions are allowed.

2. The circle of subjects entitled under the Constitution⁸⁵ to initiate the review of the constitutionality of legal acts is proposed to be expanded by extending this right to ombudsmen (Seimas ombudsmen, ombudsmen for children rights and ombudsmen for equal opportunities) and the prosecutor general, as well as by granting the President of the Republic the right to petition the Constitutional Court for the review of the constitutionality of laws and other legal acts passed by the Seimas. Furthermore, the circle of subjects with the right to access the Constitutional Court should be widened by establishing the institution of the individual constitutional complaint. The balance between the excessive workload of the Constitutional Court and the efficiency of individual access to constitutional justice could be achieved by adopting the normative constitutional complaint model. The issue of increased workload at the Constitutional Court could be solved by consolidating in the Law on the Constitutional Court the requirement to exhaust all other legal remedies, by introducing the time limits for filing individual constitutional complaints, also by requiring that a complaint be drawn up by an advocate, as well as by establishing other filters that would help to set aside legally unfounded, repetitive, or potentially unsuccessful complaints. In order to avoid unduly narrowing the possibility for individual persons to defend their violated rights, certain exceptions to these filters should be established.

3. The provisions of the Law on the Constitutional Court should be modified by *expressis verbis* establishing therein the institution of *amicus curiae*, thereby more distinctly delimiting it from other participants (in particular, specialists) in constitutional justice procedure. It is proposed that *amicus curiae* participants should also be allowed the possibility of entering constitutional justice proceedings on their own initiative.

4. The institution of suspending the validity of legal acts, as provided for in the Constitution, needs to be modified to the extent that the decisive criterion determining the necessity to suspend the validity of an act should be related to some potential negative consequences that would ensue in the event of the continued application of the legal act, rather than to the subjects who have addressed the Court regarding the constitutionality of

---

⁸⁵ Any amendments and supplements to the legal regulation established in the Constitution will respectively require the corrections of the Law on the Constitution Court, the Rules of the Constitutional Court and, possibly, also other legal acts related to constitutional justice procedure.

the given act. It is also important that the Constitutional Court remain free to assess in each individual case whether this measure is necessary.

5. It is appropriate that the list of objects falling under the Constitution within constitutional justice proceedings dealing with inquiries requesting a conclusion of the Constitutional Court should also include the powers of the Constitutional Court to exercise *a priori* control over the legality of referendums.

6. The circle of subjects entitled under the Constitution to initiate constitutional justice proceedings subsequent to inquiries requesting a conclusion of the Constitutional Court should be expanded: candidates participating in parliamentary and presidential elections, as well as subjects who have nominated these candidates, should be granted the right to address the Constitutional Court with an inquiry requesting the Constitutional Court to give a conclusion on whether electoral laws were violated during the elections of the President of the Republic or the elections of the members of the Seimas; the right to petition the Constitutional Court regarding the constitutionality of an international treaty following its ratification and the constitutionality of the law on the ratification of such a treaty should be conferred on the same subjects who are granted the right to petition the Constitutional Court regarding the compliance of legal acts with the Constitution, i.e. not only the Seimas *in corpore* and the President of the Republic, but also a group of members of the Seimas, the Government, courts and, upon resolving to expand the circle of subjects authorised to initiate the constitutional review of legal acts, also other subjects who would be entitled to apply regarding the constitutionality of legal acts.

7. The provisions of the Law on the Constitutional Court regulating the institution of persons participating in the case in constitutional justice proceedings dealing with inquiries requesting a conclusion of the Constitutional Court should be modified:

7.1. It is pertinent to establish that the Central Electoral Commission is a party concerned in cases concerning the violations of electoral laws; in cases where the Constitutional Court is addressed regarding the constitutionality of an international treaty following its ratification by the Seimas, the Seimas as the subject having ratified the international treaty should be considered a party concerned;

7.2. Once it is consolidated in the Constitution that the Seimas has the powers to petition the Constitutional Court for the *a priori* assessment of the constitutionality of questions put to a referendum, the parties concerned in the cases of this category should also include the representatives of the group that initiated the referendum;

7.3. Once the right to address the Constitutional Court regarding the violations of electoral laws is granted to candidates participating in parliamentary and presidential elections and subjects who have nominated them, the status of the third parties concerned in cases of this category should be granted to other candidates participating in the respective constituency, as well as to subjects who have nominated such candidates.

8. The constitutionally consolidated regulation, under which the Constitutional Court gives conclusions on the issues specified in the Constitution, while, on the basis of these conclusions, the Seimas takes a final decision, is proposed to be modified by establishing such a constitutional regulation under which the said functions are fulfilled not by two institutions (the Seimas and the Constitutional Court), but one institution – the Constitutional Court.

9. The legal regulation laid down in the Law on the Constitutional Court in relation to certain specific procedural institutions in constitutional justice proceedings dealing with inquiries requesting a conclusion of the Constitutional Court should be subject to modifications: it should *expressis verbis* provide for the possibilities of joinder and separation not only with respect to petitions, but also inquiries; in the same way as petitions, inquiries should be withdrawn only upon the consent of the President of the Constitutional Court; the categories of admitted evidence should be allowed to include video and audio recordings as sufficient proof; and the institution of a break in hearings should be established.

10. Article 61 of the Law on the Constitutional Court is proposed to be modified by specifying precisely which decisions of the Constitutional Court (provisions thereof) may be interpreted by the Constitutional Court. The following categories of decisions are proposed to be included: decisions on refusing to consider a petition or an inquiry; decisions on

dismissing a case (proceedings); decisions on the interpretation of a ruling, conclusion or decision; and decisions on the review of a ruling, conclusion or decision.

11. The circle of subjects who are entitled under the Law on the Constitutional Court to initiate proceedings regarding the interpretation of a ruling, conclusion or decision of the Constitutional Court should be expanded by allowing the possibility for all courts to access the Constitutional Court regarding the interpretation of its acts. This possibility should be granted irrespective of whether a particular court was acting as a party concerned in the case in which the relevant act of the Constitutional Court was adopted. The same right should be granted to the Speaker of the Seimas, the Seimas ombudsmen, as well as other ombudsmen institutions.

12. The legal regulation consolidated in Article 61 of the Law on the Constitutional Court could be modified by providing that petitions requesting the interpretation of the rulings, conclusions or decisions of the Constitutional Court are considered following the rules applicable to the review of the constitutionality of legal acts.

13. The legal regulation laid down in the Law on the Constitutional Court under which exclusively the rulings of the Constitutional Court and its decisions on the interpretation of the rulings of the Constitutional Court must be published in the Register of Legal Acts is proposed to provide that the list of officially published acts of the Constitutional Court also includes the conclusions of the Constitutional Court, as well as its decisions on accepting a petition or inquiry for consideration, decisions on refusing to consider a petition or an inquiry; decisions on dismissing a case (proceedings); decisions on the interpretation of a ruling, conclusion or decision; and decisions on the review of a ruling, conclusion or decision.

**THE LIST OF THE AUTHOR’S SCIENTIFIC PUBLICATIONS ON THE TOPIC
OF THE DISSERTATION:**

1. Pūraitė-Andrikienė, D., “Konstitucinės justicijos proceso teisė kaip teisės šaka: teoriniai aspektai” [“Constitutional Justice Procedure Law as a Branch of Law: Theoretical Aspects”] (published in *VU mokslo darbai. Teisė*, 2015, Vol. 95);
2. Pūraitė-Andrikienė, D., “Individualus konstitucinis skundas kaip veiksmingas žmogaus teisių apsaugos ir konstitucionalizmo plėtros instrumentas” [“Individual Constitutional Complaint as an Effective Instrument of Protection of Human Rights and Development of Constitutionalism”] (published in *VU mokslo darbai. Teisė*, 2015, Vol. 96).

**THE AUTHOR’S REPORTS DELIVERED AT INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCES:**

1. Report “The Individual Constitutional Complaint as an Effective Instrument for the Development of Human Rights Protection and Constitutionalism”, delivered at the 4th International Conference of PhD Students and Young Researchers “Interdisciplinary Approach to Law in Modern Social Context”, 21–22 April 2016.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Dovilė Pūraitė-Andrikienė was born on 6 August 1984 in Vilnius, Lithuania.

Education:

- 2003, graduated from Vilnius Salomėja Nėris Gymnasium;
- 2004–2008, Bachelor’s studies at the Faculty of Law of Mykolas Romeris University (Bachelor of Law);
- 2008–2010, Master’s studies at the Faculty of Law of Mykolas Romeris University (Parliament Law and State Institutions, Master of Law);
- 2012–2016, PhD studies at the Department of Public Law of the Faculty of Law of Vilnius University.

Scientific, educational and project activity:

- 2009–2011, national expert in the project Children’s Rights for All: Monitoring the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child from the perspective of children with an intellectual disability (prepared the national report in Lithuanian and English);
- 2012, author of the scientific article: Pūraitė-Andrikienė, D., “Kai kurie Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtinto neveiksnumo instituto probleminiai aspektai” [“Some Problematic Aspects of Legal Regulation of the Institution of Incapacitation in Lithuania”], *Teisės problemos*, Vol. 3(77), 2012;
- 2012–2013, conducted seminars on constitutional law at the Faculty of Law of Vilnius University;
- 2015, co-author of Part VI “Teismų nepriklausomumas ir teisinių ginčų sprendimas” [“The Independence of Courts and Legal Dispute Resolution”] in the monograph *Krizė, teisės viešpatavimas ir žmogaus teisės* [*Crisis, the Rule of Law and Human Rights in Lithuania*], prepared together with the scientists of the Faculty of Law of Vilnius University; at the conference “Ekonomikos krizė ir teisės viešpatavimas” [“Economic Crisis and the Rule of Law”] held to present the monograph, delivered the report “Teismų nepriklausomumas ir teisinių ginčų sprendimas ekonomikos krizės akivaizdoje: grėsmės ir teigiami poslinkiai” [“The Independence of Courts and Legal Dispute Resolution in the Face of the Economic Crisis: Threats and Positive Developments”].

Experience in working groups for drafting legislation:

- 2014–2015, member of the working group formed by the decision of the Board of the Seimas for preparing a draft law on amending the Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania (the working group prepared the draft law (No I-67) on amending Articles 6, 9, 14, 19, 26, 29, 32, 40, 52, 53(1), 55, 58, 60, 61, 62, 66, 67, 72, 76, 77 and 84 of the Law on the Constitutional Court).

Professional experience:

- 2010–2011, assistant to attorney at law, Law Firm Legitum–A. Petronytė and Partners;
- 2011–2016, chief specialist at the Law Department of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania;
- since 2016, judicial assistant at the Division of Legal Research of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania.

KONSTITUCINĖS JUSTICIJOS PROCESAS LIETUVOJE: OPTIMALAUS MODELIO PAIEŠKA (REZIUMĖ)

Tyrimo problema, disertacijos teorinė ir praktinė reikšmė. Tuo metu, kai buvo kuriamas konstitucinės justicijos modelis, konstitucinė justicija Lietuvoje nebuvo egzistavusi nė vienos dienos ir tai suponavo atitinkamą modelio kūrėjų atsargumą šio instituto atžvilgiu. Tiek Lietuvos⁸⁶, tiek užsienio⁸⁷ konstitucinės teisės mokslo darbuose akcentuojama, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucija⁸⁸) VIII skirsnyje buvo įtvirtinta gana minimalistinė Konstitucinio Teismo jurisdikcijos koncepcija. Nuosaiki Lietuvos konstitucinės justicijos modelio kūrėjų pozicija suprantama. Viena žymiausių konstitucinės justicijos tyrėjų L. Favoreu tvirtinimu, geriau pradėti vykdyti konstitucinę kontrolę pasirinkus kuklią, net paprasčiausią, sistemą, o vėliau pamažu jos veiklos sritis plėsti ir leisti į teismą kreiptis naujiems subjektams⁸⁹. Tačiau, praėjus daugiau nei dviem dešimtmečiams nuo Konstitucinio Teismo įsteigimo Lietuvoje, reikšmingesniems žingsniams šioje srityje taip ir nesiryžta. Be tam tikrų retai pasitaikančių išimčių, Lietuvos teisininkų bendruomenėje, politiniuose sluoksniuose ir apskritai visuomenėje beveik nėra diskutuojama apie prieš daugiau nei dvidešimt metų sukurto konstitucinės justicijos modelio optimalumą, t. y. apie tai, ar jis atitinka šiandieninės Lietuvos visuomenės ir teisinės bendruomenės lūkesčius, teisinės sistemos galimybes, Europos valstybių konstitucinės justicijos tendencijas.

Nors ir pripažįstamas neabejotinas konstitucinės justicijos vaidmuo užtikrinant Konstitucijos efektyvumą ir demokratiją, jos poveikis teisinės sistemos kaitai, tačiau apie Konstitucinio Teismo veiklos specifiką žinoma mažai, o konstitucinės justicijos modelio ir ypač jo procesinės dalies tobulinimo klausimai viešojoje erdvėje pasigirsta tik fragmentiškai. Nuolat naujai pasirodančioje gausioje teisės mokslo literatūroje

---

⁸⁶ JARAŠIŪNAS, E. *Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 63.

⁸⁷ SADURSKI, W. *Rights Before Courts, a Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe*. Netherlands: Springer, 2008, p. 6.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Žin.*, 1992, Nr. 33-1014; 1996, Nr. 64-1501; 1996, Nr. 122-2863; 2002, Nr. 65-2629; 2003, Nr. 14-540; 2003, Nr. 32-1315; 2003, Nr. 32-1316; 2004, Nr. 111-1423; 2004, Nr. 111-4124; 2006, Nr. 48-1701.

⁸⁹ FAVOREU, L. *Konstituciniai teismai*. Vertė E. Jarašiūnas. Vilnius: Garnelis, 2001, p. 108–109.

Konstitucinio Teismo tematika esama santykinai mažai darbų, skirtų konstitucinės justicijos proceso klausimams nagrinėti. Tyrėjai visą savo dėmesį linkę sutelkti į konkretaus ginčo turinį ar Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą. Žinoma, tai nusipelno dėmesio ir yra reikšminga vis gilėjančiam konstitucionalizmo doktrinos įsitvirtinimui Lietuvoje, tačiau tai taip pat veda į aklavietę siekiant suprasti Konstitucinio Teismo veiklos specifiką kaip visumą.

Disertacijos *teorinė reikšmė* pirmiausia grindžiama tuo, kad, atsižvelgiant į tai, jog nacionalinę teisės sistemą įprasta struktūruoti į teisės šakas, jų pošakius, institutus, bus bandoma išskirti ne tik atskirą proceso rūšį – konstitucinės justicijos procesą, bet ir atitinkamą teisės šaką – konstitucinės justicijos proceso teisę. Disertacijos *teorinę reikšmę* pagrindžia ir tai, kad joje nagrinėjami klausimai, kuriems egzistuojančioje akademinėje literatūroje (ypač nacionalinėje) skiriamas nepakankamas dėmesys, kaip kad konstitucinės justicijos samprata ir tipologija, konstitucinės justicijos modelio įsteigimas ir jo raida Lietuvoje, konstitucinės justicijos proceso struktūra ir kt.

Disertacijos *praktinė reikšmė* sietina su tuo, kad konstitucinės justicijos modelį (ypač jo procesinius aspektus) įtvirtinančio teisinio reguliavimo analizė padės atskleisti, kas jame turėtų būti koreguojama. Taigi šio disertacinio darbo rezultatus bus galima panaudoti tobulinant konstitucinės justicijos modelį Lietuvoje. Susisteminta informacija apie pagrindinius konstitucinės justicijos proceso institutus gali pasitarnauti ne tik įstatymų leidėjui sprendžiant konstitucinės justicijos modelio tobulinimo klausimus, bet ir subjektams, turintiems teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą, taip pat ir pačiam Konstituciniam Teismui įgyvendinant savo įgaliojimus ar tobulinant savo vidaus teisės aktus. Taip pat šio tyrimo rezultatai gali būti naudingi konstitucinės justicijos studijų procesui, galimas ir specializuoto „Konstitucinės justicijos proceso teisės“ studijų dalyko įvedimas.

Disertacijos tyrimo objektas – Lietuvos konstitucinės justicijos modelio, ypač jo procesinės dalies (materialioji dalis nagrinėjama tik ta apimtimi, kuria sudaromos prielaidos optimizuoti konstitucinės justicijos procesą), optimalumo įvertinimas. Siekiant kuo išsamiau ir tiksliau įvertinti poreikį tobulinti dabartinį konstitucinės justicijos proceso modelį detaliam

nagrinėjami tokie klausimai kaip konstitucinės justicijos samprata ir tipologija, iniciatyvos ir prielaidos įsteigti konstitucinę justiciją Lietuvoje iki 1992 m. Konstitucijos priėmimo, konstitucinės justicijos modelio pasirinkimas ir jo raida, konstitucinės justicijos procesą reglamentuojančių nuostatų vieta teisės sistemoje, konstitucinės justicijos proceso struktūra. Nors gali pasirodyti, kad tai visiems žinomi dalykai, tačiau jų neaptarus neįmanomas konstitucinės justicijos modelio optimalumo įvertinimas.

Disertacijos tyrimo dalykas – įvairūs konstitucinės justicijos proceso teisės institutai, įtvirtinti konstitucinėje, o ypač ordinarinėje teisėje; tiesioginis tyrimo dalykas yra Lietuvos konstitucinės justicijos proceso teisės institutai; kitų valstybių teisinis reguliavimas disertacijoje nagrinėjamas tam, kad, su juo lyginant Lietuvos teisinį reguliavimą, pastarąjį būtų galima optimizuoti.

Disertacijos tyrimo tikslas – sistemiškai išanalizuoti esamo konstitucinės justicijos modelio optimizavimo prielaidas, t. y. ar dabartinis modelis atitinka Lietuvos visuomenės ir teisinės bendruomenės lūkesčius, teisinės sistemos galimybes, Europos valstybių konstitucinės justicijos tendencijas, identifikuoti probleminius konstitucinės justicijos modelio aspektus ir pateikti siūlymus, kaip būtų galima tobulinti konstitucinės justicijos modelį (ypač jo procesinę dalį) įtvirtinantį teisinį reguliavimą Lietuvoje.

Siekiant realizuoti išsikeltą tikslą, darbe keliami ir sprendžiami šie **uždaviniai**⁹⁰:

1. Išanalizuoti konstitucinės justicijos susiformavimo, įsitvirtinimo ir paplitimo raidą bei konstitucinės justicijos tipologiją, identifikuoti konstitucinės justicijos institucijų vietą valdžių padalijimo sistemoje, konstitucinės justicijos funkcijas ir konstitucinei justicijai tenkančius iššūkius.

2. Ištirti, kaip susiformavo dabartinis konstitucinės justicijos proceso modelis.

3. Atskleisti konstitucinės justicijos proceso sampratą ir nustatyti konstitucinės justicijos procesą reglamentuojančių nuostatų vietą Lietuvos teisės sistemoje.

4. Išskirti konstitucinės justicijos proceso teisenas bei specifinius procesinius kiekvienos teisenos elementus ir elementus, kurie yra bendri daugiau nei vienai teisenai.

---

⁹⁰ Pirmasis ir antrasis uždaviniai padeda pagrindą tolimesniam tyrimui, jie yra daugiau „darbinio tipo“, t. y. be jų neįmanomas kitų uždavinių sprendimas, todėl pirmasis ir antrasis uždaviniai nebus specialiai atspindėti disertacinio darbo išvadose.

5. Nuosekliai aptarti kiekvienos iš išskirtų konstitucinės justicijos proceso teisenų objektus, subjektus, padarinius bei specifinius procesinius skirtingų konstitucinės justicijos proceso teisenų elementus.

Darbo struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, tiriamoji dalis, išvados ir siūlymai, priedai, šaltinių ir specialiosios literatūros sąrašas. Disertacijos įvade formuluojama tyrimo problema bei apibrėžiamas objektas, pagrindžiamas tyrimo aktualumas ir naujumas, pristatomi tyrimo šaltiniai, metodai, pateikiama tyrimo hipotezė.

Tiriamoji disertacijos dalis skaidoma į tris dalis. Pirmojoje dalyje analizuojama konstitucinės justicijos susiformavimo, įsitvirtinimo ir paplitimo raida bei konstitucinės justicijos tipologija, identifikuojami konstitucinės justicijos institucijų vieta valdžių padalijimo sistemoje, konstitucinės justicijos funkcijos ir konstitucinei justicijai tenkantys iššūkiai, tiriamos iniciatyvos ir prielaidos įsteigti konstitucinę justiciją Lietuvoje iki 1992 m. Konstitucijos priėmimo, taip pat konstitucinės justicijos modelio pasirinkimas 1992–1993 m. ir jo raida 1993–2016 m. Antrojoje dalyje atskleidžiama konstitucinės justicijos proceso samprata ir nustatoma konstitucinės justicijos procesą reglamentuojančių nuostatų vieta teisės sistemoje, išskiriamos konstitucinės justicijos proceso teisenos bei specifiniai procesiniai kiekvienos teisenos elementai ir elementai, kurie yra bendri daugiau nei vienai teisei. Trečiojoje dalyje nuosekliai aptariami kiekvienos iš išskirtų konstitucinės justicijos proceso teisenų objektai, subjektai, padariniai bei specifiniai procesiniai skirtingų konstitucinės justicijos proceso teisenų elementai.

Atliktas disertacinis tyrimas baigiamas išvadamis ir siūlymais dėl konstitucinės justicijos modelio tobulinimo, kad jis būtų optimalus Lietuvai dabartiniu laikotarpiu. Pabaigoje pridedamas naudotų šaltinių ir literatūros sąrašas, taip pat autorės mokslinių publikacijų disertacijos tema sąrašas.

Disertacijos tyrimo šaltinius galima suskirstyti į tokias pagrindines grupes:

1. Norminiai šaltiniai. Visų pirma tai Konstitucija, taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas⁹¹ (toliau – ir KTI) ir kiti su konstitucinės justicijos procesu susiję įstatymo lygmens aktai, taip pat poįstatyminis teisinis reguliavimas – vieši ir nevieši

---

⁹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas. *Lietuvos aidas*, Nr. 24; *Žin.*, 1993, Nr. 6-120.

Konstitucinio Teismo vidaus aktai. Taip pat šiame darbe analizuojami nagrinėjamos temos kontekste aktualūs užsienio valstybių teisės aktai (užsienio valstybių konstitucijos, konstitucinių teismų įstatymai, konstitucinių teismų reglamentai).

2. Jurisprudenciniai šaltiniai. Pagrindinis šaltinis šioje grupėje yra Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamieji ir nebaigiamieji aktai, Konstitucinio Teismo pirmininko potvarkiai, Konstitucinio Teismo teisminių posėdžių protokolai, kita konstitucinės justicijos bylų medžiaga, taip pat šiame darbe nagrinėjami kitų Lietuvos teismų sprendimai bei užsienio valstybių konstitucinės justicijos institucijų aktai.

3. Ekstrateisiniai šaltiniai. Tai visuomenės nuomonės tyrimai, statistinė ir kitokia informacija.

4. Specialioji literatūra. Atliekant tyrimą naudotasi monografijomis, studijomis, vadovėliais, straipsniais periodiniuose leidiniuose, konferencijų medžiaga. Tyrime nagrinėta specialioji literatūra buvo skirta: 1) konstitucinei teisei; 2) įvairioms ordinarinės teisės šakoms; 3) konstitucinės justicijos proceso teisei *per se*.

Tyrimo šaltiniai taip pat gali būti skirstytini į teorinės dalies (tai pirmoji ir antroji disertacijos dalys) bei praktinės dalies (trečioji disertacijos dalis) šaltinius. Teorinėje disertacijos dalyje daugiausia remtasi užsienio ir Lietuvos tyrėjų darbais, atliktais tyrimui aktualiais klausimais, praktinėje dalyje dominuoja norminių ir jurisprudencinių šaltinių tyrimas.

Tyrimų apžvalga. Didesnė dalis konstitucinės justicijos modelio tobulinimui skirtų tyrimų Lietuvos teisės doktrinoje buvo skirta individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimui skirtai problematikai. Tarp jų paminėtina L. Beliūnienės monografija „Žmogaus teisių apsaugos stiprinimas konstitucinio skundo institutu“⁹² (2014), kurioje grindžiamas individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimo nacionalinėje teisės sistemoje tikslingumas. Įvairioms šio instituto įtvirtinimo Lietuvoje problemoms taip pat skirti A. Abramavičiaus⁹³, P. Jurčio⁹⁴, J. Sakalausko⁹⁵, V. Staugaitytės⁹⁶ ir kitų autorių darbai.

⁹² BELIŪNIENĖ, L. Žmogaus teisių stiprinimas konstitucinio skundo institutu. Vilnius: Justitia, 2014.

⁹³ ABRAMAVIČIUS, A. Konstitucinio skundo samprata ir reikšmė konstitucinėje teisminėje kontrolėje. *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 11(101).

⁹⁴ JURČYS, P. Ar jau laikas įtvirtinti individualaus konstitucinio skundo institutą. *Justitia*, 2005, Nr. 5.

⁹⁵ SAKALAUSKAS, J. Individualus konstitucinis skundas. Diskusijos tęsiamos... *Justitia*, 2005, Nr. 5(13).

Tačiau individualaus konstitucinio skundo tema Lietuvoje daugiausia nagrinėta iš žmogaus teisių stiprinimo pozicijos, bet ne kitų Konstitucinio Teismo įgaliojimų kontekste ar jo sklandaus funkcionavimo kontekste. Tarp tyrimų, skirtų Lietuvos konstitucinės justicijos modelio tobulinimo klausimams nagrinėti, svarbu paminėti ir E. Jarašiūno monografiją „Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas“ (2003), kurioje autorius grindžia poreikį plėsti Konstitucinio Teismo kompetenciją, suteikiant jam įgaliojimus nagrinėti valstybės valdžios institucijų ginčus dėl kompetencijos, taip pat paliečia kitas konstitucinės justicijos modelio tobulinimo galimybes⁹⁷.

Kiti konstitucinės justicijos modelio, ypač jo procesinės dalies tobulinimo klausimai nagrinėti E. Kūrio darbuose. Svarbu paminėti šio autoriaus straipsnį „Konstitucinės justicijos proceso teisės klausimu“⁹⁸, kuriame grindžiamas ne tik savarankiško teismo proceso rūšies (konstitucinės justicijos proceso), bet ir atitinkamos teisės šakos (konstitucinės justicijos proceso teisės) išskyrimas, aptariami tam tikri probleminiai konstitucinės justicijos proceso aspektai, taip pat du šio autoriaus straipsnius, skirtus Konstitucinio Teismo teisėjo atskirosios nuomonės instituto problematikai⁹⁹.

Kai kurios procesinės priemonės, galinčios padėti pagreitinti konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo trukmę, nagrinėtos R. K. Urbaičio¹⁰⁰, V. Sinkevičiaus¹⁰¹ publikacijose. Paminėtinos ir V. Sinkevičiaus publikacijos, skirtos teisės aktų konstitucingumo kontrolės objektų¹⁰² bei Konstitucinio Teismo nutarimų padarinių problematikai¹⁰³. Konstitucinio

---

⁹⁶ STAUGAITYTĖ, V. Konstitucinis skundas: Lenkijos Respublikos patirtis. *Justitia*, 2006, Nr. 1.

⁹⁷ JARAŠIŪNAS, E. *Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.

⁹⁸ KŪRIS, E. Konstitucinės justicijos proceso teisės klausimu. *Teisė*, 2011, t. 78.

⁹⁹ KŪRIS, E. Apie Konstitucinio Teismo teisėjų atskirosias nuomones: keli biheivoristiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19(3); KŪRIS, E. Atskiroji nuomonė Konstituciniame Teisme. Pirmosios patirtys. In *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum profesoriui Jonui Prapiesčiui*. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012.

¹⁰⁰ URBAITIS, R. K. Konstitucinė kontrolė Lietuvoje ir kai kurie probleminiai jos aspektai. *Konstitucinė jurisprudencija*, 2012, Nr. 2(26).

¹⁰¹ SINKEVIČIUS, V. Konstitucinio Teismo nutarimų įgyvendinimas įstatymų leidyboje. *Jurisprudencija*, 2011, Nr. 18(2).

¹⁰² SINKEVIČIUS, V. Kokių įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai tiria Konstitucinis Teismas. *Jurisprudencija*, 2014, Nr. 21(3).

¹⁰³ SINKEVIČIUS, V. Teisinės pasekmės, kurias sukelia Konstitucinio Teismo konstatavimas, jog įstatymas ar kitas teisės aktas prieštarauja Konstitucijai. *Jurisprudencija*, 2014, Nr. 21(4).

Teismo nutarimų padarinių problematika taip pat nagrinėta V. Staugaitytės¹⁰⁴, D. Murausko¹⁰⁵ darbuose.

Paminėtuose darbuose konstitucinės justicijos modelio optimizavimo problemos dažniausiai nagrinėjamos arba kaip šalutinis tyrimo objektas (taip pat paprastai nevarojant optimizavimo ar optimalumo termino), šią tematiką paliečiant tik atitinkamose konstitucinės justicijos bylose priimto Konstitucinio Teismo akto turinio vertinimo kontekste, arba gilinamasi tik į vieną konkretų konstitucinės justicijos proceso institutą, neatliekant sisteminio konstitucinės justicijos proceso modelio tyrimo.

Užsienio teisės mokslo atstovų darbų, skirtų išimtinai Lietuvos konstitucinės justicijos modelio analizei, nėra. Tačiau kartais Lietuvos konstitucinės justicijos modelio elementai užsienio autorių darbuose aptariami atliekant tam tikras konstitucinės justicijos institucijų lyginamąsias analizes, tarp tokių darbų išskirtini M. De Visser lyginamoji Europos konstitucinės justicijos institucijų analizė „Konstitucinė kontrolė Europoje“¹⁰⁶ (2014 m.) bei L. Sadurskio studija „Teisės teismuose. Studija apie konstitucinius teismus pokomunistinėse Rytų ir Vidurio Europos valstybėse“¹⁰⁷ (2008 m.). Disertacijos tyrimo kontekste aktualūs ir užsienio tyrėjų atlikti tyrimai, kuriuose Lietuvos konstitucinės justicijos modelio elementai nėra aptariami, tačiau išsamiai analizuojami kitų užsienio valstybių konstitucinės justicijos proceso institutai, tarp tokių tyrimų paminėtini A. Endzinšo¹⁰⁸, G. Kūtrio¹⁰⁹, J. Laffranque¹¹⁰, A. M. Mavčičo¹¹¹ darbai. Atskirų

---

¹⁰⁴ STAUGAITYTĖ, V. Konstitucinio Teismo nutarimų tipai ir jų poveikio teisės sistemai bei teisės taikymo praktikai ypatumai. *Konstitucinė jurisprudencija*, 2007, Nr. 4(8), spalį–gruodis; STAUGAITYTĖ, V. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia laiko požiūriu. *Jurisprudencija*, 2005, Nr. 77(69); STAUGAITYTĖ, V. Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų pašalinimo iš teisės sistemos atidėjimas Lietuvos ir užsienio valstybių konstitucinių teismų praktikoje. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 80.

¹⁰⁵ MURAUSKAS, D. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir laikas: optimalaus rezultato beiėškant. In MACHOVENKO, J.; ISOKAITĖ, I. (sud.) *Konstitucionalizmo idėja, bendroji Europos teisė ir Lietuvos konstitucinė tradicija*. Vilnius: Vilniaus universitetas: Vilniaus universiteto leidykla, 2016.

¹⁰⁶ DE VISSER, M. *Constitutional Review in Europe. A Comparative Analysis*. Oxford and Portland, 2014.

¹⁰⁷ SADURSKI, W. *Rights Before Courts <...>*.

¹⁰⁸ ENDZINŠ, A. Konstitucinio skundo institutas Latvijoje. In *Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas: Baltijos ir Skandinavijos šalių konferencijos medžiaga*. Vilnius, 2002.

¹⁰⁹ KŪTRIS, G.; JURCENA, L. Characteristics of work of the Constitutional Court of the Republic of Latvia: case-law of the court in Social Security Matters. *Конституционное правосудие*, 2012, Nr. 1(55).

¹¹⁰ LAFFRANQUE, J. Dissenting opinion and judicial independence. *Juridica international*, 2003.

¹¹¹ MAVČIČ, A. M. *Individual complaint as a domestic remedy to be exhausted or effective within the meaning of ECHR: comperative and Slovenian aspect*, 2011. Prieiga per internetą: <<http://www.concourts.net/lecture/constitutional%20complaint1.pdf>> [žiūrėta 2017 m. sausio 8 d.].

konstitucinės justicijos proceso institutų teisinio reguliavimo Europos konstitucinės justicijos institucijose apibendrinimų galima rasti Venecijos komisijos nuomonėse, apžvalgose, studijose, Komisijos rengtų seminarų ar konferencijų medžiagoje¹¹².

Pagrindžiant **tyrimo mokslinį naujumą**, pabrėžtina, kad nors konstitucinės justicijos modelio optimalumo vertinimas nėra visiškai nepaliesta sritis Lietuvos teisės moksle, tačiau ši disertacija yra pirmasis darbas, kuriame Lietuvos konstitucinės justicijos modelio atitiktis dabartinės Lietuvos poreikiams ir galimybėms analizuojama kompleksiskai, t. y. neapsiribojant atskirais konstitucinės justicijos proceso institutais, tačiau sistemiškai analizuojant visą Lietuvos konstitucinės justicijos modelį: nuosekliai aptariant kiekvienos iš išskirtų konstitucinės justicijos proceso teisenų objektus, subjektus, padarinius bei specifinius procesinius skirtingų konstitucinės justicijos proceso teisenų elementus.

Konstitucinės justicijos modelio tobulinimo klausimai šiame darbe nagrinėjami sistemiškai tiriant ne vien teisinį reguliavimą (galiojantį ir siūlomą įtvirtinti; Lietuvos ir kitų valstybių), bet ir teismų (ypač Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, taip pat bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų bei užsienio valstybių konstitucinių teismų) praktikos požiūriu. Šio darbo naujumas grindžiamas ir tuo, kad tai pirmasis darbas Lietuvoje, kuriame naudojami vidiniai Konstitucinio Teismo šaltiniai: Konstitucinio Teismo pirmininko potvarkiai, Konstitucinio Teismo teisminių posėdžių protokolai, kita konstitucinės justicijos bylų medžiaga.

---

¹¹² EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW. *Study on individual access to constitutional justice*, Venice, 2010. Prieiga per internetą: <[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2010)039rev-e)> [žiūrėta 2017 m. birželio 1 d.]; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW. *Referendums in Europe – An analysis of the legal rules in European States - Report adopted by the Council for Democratic Elections at its 14th meeting*, Venice, 2005. Prieiga per internetą: <[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2005\)034-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2005)034-e)> [žiūrėta 2017 m. birželio 1 d.]; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW. *Guidelines on prohibition and dissolution of parties and analogous measures*, 1999. Prieiga per internetą: <[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF\(2000\)001-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF(2000)001-e)> [žiūrėta 2017 m. birželio 1 d.]; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW. *Black sea regional conference on „The importance of dissenting and concurring opinions in the development of judicial review“*, 2010. Prieiga per internetą: <[http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-JU\(2010\)016-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-JU(2010)016-e.pdf)> [žiūrėta 2017 m. gegužės 30 d.]; EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW. *Draft Opinion on Amendments to the Law on the Constitutional Court of Latvia*, 2009 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)042-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)042-e)> [žiūrėta 2017 m. birželio 2 d.].

Taigi ši disertacija gali būti laikoma pirmuoju bandymu Lietuvos teisės doktrinoje visapusiškai iširti konstitucinės justicijos modelį bei jo atitiktį dabartinės Lietuvos poreikiams ir galimybėms. Tai pagrindžia ir disertacijos reikšmę Lietuvos teisės mokslui, nes ji gali pasitarnauti kaip karkasas tolesniems konstitucinės justicijos modelio tobulinimo tyrimams.

Tyrimo metodai. Šiame disertaciniame tyrime derinami skirtingi metodai, leidžiantys atskleisti tiek teorinę, tiek praktinę analizuojamo klausimo problematiką. Tyrime dominuoja sociologinis metodas, pagal kurį į teisę žiūrima pirmiausia kaip į realiai veikiančią teisę (deskriptyvusis elementas), bet ne kaip į tam tikrų normų visumą (normatyvusis aspektas). Taigi šiame darbe bandoma atsiriboti nuo normatyvumo, t. y. konstitucinės justicijos modelio optimalumas vertinamas daugiausia deskriptyviuoju aspektu, analizuojamas ne vien jį reglamentuojantis teisinis reguliavimas, bet ir tai, kaip jis realiai taikomas Konstitucinio Teismo procesinėje praktikoje, taip pat kaip šie klausimai nagrinėjami visuomenės ir teisinės bendruomenės poreikių, teisinės sistemos galimybių kontekste.

Empirinis dokumentų turinio analizės metodas buvo pasitelktas analizuojant norminių bei jurisprudencinių tyrimo šaltinių turinį. Taikant šį metodą, tiriamų dokumentų tekste buvo išskiriami tyrimui reikšmingi žodžiai, frazės, nustatomas jų naudojimo kontekstas, o gauti duomenys siejami su specialiojoje literatūroje dėstomais teiginiais bei nagrinėjami taikant teorinius analizės metodus, iš kurių pagrindiniais laikytini sisteminės analizės bei loginės analizės metodai, naudoti nagrinėjant iš esmės visas tiek teorines, tiek praktines Lietuvos konstitucinės justicijos modelio tobulinimo problemas. Pasitelkus šiuos metodus buvo identifikuojami konstitucinės justicijos tipologija, konstitucinės justicijos institucijų vieta valdžių padalijimo sistemoje, konstitucinės justicijos funkcijos ir konstitucinei justicijai tenkantys iššūkiai, analizuojant konstitucinės justicijos modelio raidą 1993–2016 m., atskleidžiant konstitucinės justicijos proceso sampratą ir nustatant konstitucinės justicijos procesą reglamentuojančių nuostatų vietą teisės sistemoje, išskiriant konstitucinės justicijos proceso teisenas bei specifinius procesinius kiekvienos teisenos elementus ir elementus, kurie yra bendri daugiau nei vienai teisei, aptariant kiekvienos iš

išskirtų konstitucinės justicijos proceso teisenų objektus, subjektus, padarinius bei specifinius procesinius skirtingų konstitucinės justicijos proceso teisenų elementus. Prie pagrindinių tyrimo metodų galima priskirti ir lyginamąją analizę, naudotą lyginant įvairių valstybių atskirus konstitucinės justicijos proceso institutus reglamentuojantį teisinį reguliavimą ir Lietuvos teisinį reguliavimą.

Pagalbinį vaidmenį atliekant tyrimą suvaidino istorinis metodas bei teleologinis ir lingvistinės analizės metodai. Istorinis metodas buvo pasitelktas atskleidžiant konstitucinės justicijos susiformavimo, įsitvirtinimo ir paplitimo raidą, tiriant iniciatyvas ir prielaidas įsteigti konstitucinę justiciją Lietuvoje iki 1992 m. Konstitucijos priėmimo, taip pat konstitucinės justicijos modelio pasirinkimą 1992–1993 m. Teleologinis ir lingvistinis metodai kaip pagalbiniai metodai taikyti aiškinantis nevienareikšmiškai suvokiamų nuostatų turinį, tikruosius teisės aktų leidėjo ketinimus bei teisės aktuose pateikiamų sąvokų reikšmę.

Tyrimo hipotezė – per konstitucinės justicijos gyvavimo laikotarpį Lietuvos valstybė įgijo patirties, išmanymo, gebėjimo pasimokyti iš savo klaidų, išaugo visuomenės ir teisinės bendruomenės lūkesčiai, kad konstitucinės justicijos modelis užtikrintų teisinės sistemos vientisumą, veiktų skaidriai ir efektyviai. Visuomenė ir teisinė bendruomenė yra iš esmės pasirengusios priimti novelas, plečiančias konstitucinės justicijos galimybes. Tokios novelos ne ardytų esamą teisinio reguliavimo sistemą, o tik šalintų jos prieštaravimus ir spragas. Esama pakankamai kitų valstybių teisinio reguliavimo pavyzdžių ir praktinės patirties, leidžiančios pasirinkti (perkelti ir adaptuoti) Lietuvai labiausiai tinkamas novelas. Taigi esama pakankamai prielaidų optimizuoti Lietuvos konstitucinės justicijos proceso modelį. Pagal disertacijoje pateikiamus siūlymus patobulintas konstitucinės justicijos proceso modelis būtų optimalesnis Lietuvai dabartiniu laikotarpiu, nes atitiktų visuomenės ir teisinės bendruomenės lūkesčius, teisinės sistemos galimybes, Europos valstybių konstitucinės justicijos tendencijas, plėstų konstitucinės justicijos galimybes.

IŠVADOS

1. Nors Konstitucijoje buvo įtvirtinta gana minimalistinė Konstitucinio Teismo jurisdikcija, tačiau Lietuvos konstitucinės justicijos modelį reglamentuojantis teisinis reguliavimas per daugiau nei du dešimtmečius gyvavimo metų kito ganėtinai nežymiai. Konstitucijos VIII skirsnyje „Konstitucinis Teismas“ nustatytas teisinis reguliavimas nebuvo keistas, o per šį laikotarpį priimti Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimai buvo labiau fragmentinio pobūdžio, daromi atsižvelgiant į neesminius veiksnius, tačiau ne siekiant konstitucinės justicijos modelį patobulinti iš esmės. Taigi Konstitucijos nuostatų lakoniškumas bei Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatų neintensyvumas vertė Konstitucinį Teismą ieškoti kitų konstitucinės justicijos modelio raidos mechanizmų. Tai Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pateikti Konstitucinio Teismo įgaliojimų išaiškinimai, o kai kuriais atvejais ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje *expressis verbis* neužfiksuota Konstitucinio Teismo procesinė praktika. Lietuvos konstitucinės justicijos modelis daugiausia plėtojosi jurisprudenciniu keliu.

2. Teisės normos ir kitos nuostatos, reglamentuojančios procedūras, kurių laikydamasis Konstitucinis Teismas tiria teisės aktų atitiktį Konstitucijai ir kitas jo kompetencijai priskirtas bylas, sudaro atskirą teismo proceso rūšį – konstitucinės justicijos procesą. Šios nuostatos taip pat laikytinos sudarančiomis savarankišką procesinės teisės šaką. Konstitucinės justicijos proceso teisę, kaip atskirą procesinės teisės šaką, lygiareikšmę baudžiamojo, civilinio ar administracinio proceso teisei, pagrindžia ne tik sąsajos su kitomis procesinės teisės šakomis, bendri principai, institutai ir kt., bet ir tai, kad ši teisės sritis daugiausia yra reguliuojama ordinarinės teisės aktais. Todėl, nepaisant to, kad ji, kaip ir kitos procesinės teisės šakos, taip pat yra grindžiama Konstitucijos nuostatomis, negali būti laikoma procesiniu konstitucinės teisės segmentu. Šios teisės šakos atskirumą taip pat liudija klasikiniai teisės šakų atribojimo požymiai, t. y. atskiras teisinio reguliavimo dalykas ir metodas. Konstitucinės justicijos proceso teisė savo teisinio reguliavimo apimtimi stipriai nusileidžia kitoms procesinės teisės šakoms, tačiau šį teisinio reguliavimo lakoniškumą kompensuoja gausios doktrininio pobūdžio nuostatos. Išskirtinis šios teisės šakos požymis –

itin ryški tendencija (lyginant su kitomis teisės šakomis) plėtotis augant Konstitucinio Teismo jurisprudencijai. Konstitucinės justicijos proceso teisės šakos išskyrimas turi ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę – savarankiškos teisės šakos statusas reikštų pripažinimą, kad ši teisės sritis turi savo specifiką ir gali būti modeliuojama pirmiausia pagal savo paties, bet ne kitų (procesinių) teisės šakų, logiką.

3. Konstitucinės justicijos procese galima išskirti tris skirtingas teisenas: prašymų ištirti teisės aktų atitiktį Konstitucijai nagrinėjimo teiseną, paklausimų dėl išvadų nagrinėjimo teiseną ir prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą ar sprendimą nagrinėjimo teiseną. Nurodytos teisenos yra išskirtinos atsižvelgiant į skirtingus aptariamų teisenų objektus, jas inicijuoti galinčius subjektus, baigiamuosius aktus ir jų teisinius padarinius, reikalavimus prašymams ir paklausimams, teismo posėdžio formas, kreipimusi išnagrinėjimo terminus ir kitus tam tikroms teisenoms būdingus specifinius procesinius elementus. Esama ir tokių konstitucinės justicijos proceso elementų, kurie yra bendri visoms teisenoms: Konstitucinio Teismo sudėtis, konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimui reikalingas Konstitucinio Teismo teisėjų kворumas, sprendimų priėmimo dauguma, Konstitucinio Teismo teisėjų nušalinimo ir nusišalinimo institutas, pasitarimų kambario ir balsavimo rezultatų slaptumo užtikrinimas, Konstitucinio Teismo teisėjų atskirosios nuomonės institutas ir kt.

4. Iš bendrųjų konstitucinės justicijos proceso elementų labiausiai problemiškas Konstitucinio Teismo teisėjo atskirosios nuomonės institutas. Konstitucinio Teismo įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį teisėjas, turintis kitą nuomonę dėl Konstitucinio Teismo priimto akto, gali ją raštu išdėstyti per 5 darbo dienas po atitinkamo akto paskelbimo Teismo posėdžių salėje, gali sukelti pagrįstų abejonių, jog atskirosios nuomonės argumentacija galimai yra paveikta po Teismo nutarimo kilusios diskusijos ar kritikos. Šį institutą reglamentuojančiose Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatose esama ir kitų netinkamai sureguliuotų aspektų.

5. Teisės aktų konstitucingumo kontrolė yra pagrindinė konstitucinės justicijos institucijų įgaliojimų grupė, tai yra konstitucinės justicijos institucijų *raison d'être*, be kurios konstitucinė justicija būtų apskritai neįmanoma, taigi prašymų ištirti teisės aktų

atitiktį Konstitucijai teiseną laikytina pagrindine, bazine konstitucinės justicijos proceso teiseną. Šioje teisenoje išskirtinos šios pagrindinės, teisinio reguliavimo koregavimo reikalaujančios, problemos:

5.1. dėl teisės aktų konstitucingumo patikros gali kreiptis pakankamai ribotas subjektų ratas, užsienio valstybių pavyzdžiai, Konstituciniame Teisme gaunamų prašymų mažėjimo tendencija bei visuomenės nuomonės apklausų duomenys rodo, kad esama prielaidų, poreikio ir galimybių šį ratą plėsti;

5.2. nors Konstitucinis Teismas savo procesinėje praktikoje naudojami *amicus curiae* institutu, tačiau Konstitucinio Teismo įstatyme ši konstitucinės justicijos proceso dalyvių kategorija *expressis verbis* nėra įtvirtinta;

5.3. Konstitucinio Teismo praktika dėl teisės akto galiojimo sustabdymo instituto taikymo bei užsienio valstybių teisinio reguliavimo pavyzdžiai rodo, kad subjektai, kurie kreipėsi dėl tam tikro akto konstitucingumo, nėra tinkamas kriterijus, lemiantis teisės akto galiojimo sustabdymo poreikį.

6. Paklausimų dėl išvadų nagrinėjimo teiseną gali būti pavadinta fakultatyvine konstitucinės justicijos proceso teiseną, ji specifinė tuo aspektu, kad egzistuoja keturios šios rūšies teisenos atmainos ir procesinės taisyklės skiriasi priklausomai nuo to, koku klausimu Konstitucinis Teismas teikia išvadą. Šioje teisenoje galima išskirti šias pagrindines, teisinio reguliavimo koregavimo reikalaujančias, problemas:

6.1. šios teisenos objektų sąrašė nėra Europos valstybių konstitucinės justicijos institucijose gana dažnai aptinkamų įgaliojimų *a priori* vertinti referendume keliamo klausimo konstitucingumą, Konstituciniam Teismui suteikus šiuos įgaliojimus, galėtų būti užkirstas kelias neprotingam valstybės lėšų, skirtų referendumo organizavimui ir vykdymui, eikvojimui;

6.2. bylose dėl rinkimų įstatymų pažeidimų ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių konstitucingumo tam tikrų praktinių problemų kelia šią teiseną inicijuoti galinčių subjektų rato ribotumas: Seimo narių ir Respublikos Prezidento rinkimuose dalyvavę kandidatai ar juos iškėlę subjektai yra labiausiai suinteresuoti bylų dėl rinkimų įstatymų pažeidimų baigtimi, todėl tai, kad jie neturi teisės tiesiogiai kreiptis į Konstitucinį Teismą

dėl rinkimų įstatymų pažeidimų, sudaro kliūtis jiems veiksmingai ginti savo pažeistas rinkimų teises; Konstituciniame Teisme gauti kreipimaisi bei užsienio valstybių pavyzdžiai rodo, kad reikėtų išplėsti subjektų, turinčių teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl tarptautinių sutarčių konstitucingumo po jų ratifikavimo, taip pat dėl jas ratifikuojančio įstatymo konstitucingumo, ratą;

6.3. Konstitucinio Teismo įstatyme nėra nurodyta, kas yra laikytinas suinteresuotu asmeniu konstitucinės justicijos bylose dėl rinkimų įstatymų pažeidimų, taip pat bylose dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių konstitucingumo, tai kelia tam tikrų praktinių neaiškumų negrinėjant šios rūšies bylas, nes nuo atitinkamo subjekto pripažinimo suinteresuotu asmeniu priklauso nemažai jo procesinių teisių;

6.4. Konstitucijoje įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį Konstitucinis Teismas teikia išvadas Konstitucijoje nurodytais klausimais, o remdamasis Konstitucinio Teismo išvada šiuos klausimus galutinai sprendžia Seimas, sudaro nemažai su Konstitucinio Teismo išvadų įgyvendinimu susijusių problemų; įgaliojimai galutinai išspręsti šiuos klausimus turėtų būti suteikti tik nepriklausomai teisminei institucijai – Konstituciniam Teismui, bet ne institucijai, kuri gali būti tiesiogiai suinteresuota tam tikro klausimo baigtimi;

6.5. Konstitucinio Teismo įstatyme nėra tinkamai reglamentuoti ir kai kurie specifiniai procesiniai šios teisenos institutai: nėra įtvirtinta paklausimų sujungimo ir išskyrimo galimybė; paklausimai, kitaip nei prašymai, gali būti atšaukiami ir be Konstitucinio Teismo pirmininko sutikimo; nors Konstitucinis Teismas paklausimų dėl išvadų nagrinėjimo teisenoje įrodymais pripažįsta ir vaizdo bei garso įrašus, tarp galimų įrodymų grupių ši įrodymų grupė nėra įtvirtinta; šioje teisenoje Konstitucinis Teismas naudojami teismo posėdžių pertraukos institutu, tačiau jis taip pat nėra įtvirtintas Konstitucinio Teismo įstatyme.

7. Prašymų išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą ar sprendimą nagrinėjimo teiseną laikytina išvestine teisenos rūšimi, tai specifinis konstitucinės justicijos proceso institutas, pratęsiantis (atgaivinantis) jau užbaigtas kitas teisenas. Šios teisenos objektai – tai atitinkamoje teisenoje priimto baigiamojo akto (nutarimo, išvados, sprendimo) nuostatos.

Šioje teisenoje išskirtinos šios pagandinės, teisinio reguliavimo koregavimo reikalaujančios, problemos:

7.1. Konstitucinio Teismo įstatyme nėra nustatyta, kokių konkrečiai Konstitucinio Teismo sprendimų nuostatos gali būti aiškinamos Konstituciniame Teisme;

7.2. šią teiseną galinčių inicijuoti subjektų atrankos kriterijai nėra aiškūs, ypač problemiškas Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį teismas gali kreiptis dėl Konstitucinio Teismo akto išaiškinimo tik jeigu atitinkamoje konstitucinės justicijos byloje buvo byloje dalyvaujančiu asmeniu (pareiškėju), nes galimybės dėl Konstitucinio Teismo akto išaiškinimo kreiptis ir kitiems teismams nebuvimas gali trukdyti teismams įvykdyti teisingumą, nors Konstitucinio Teismo procesinėje praktikoje nustačius teismo konstituciškai pagrįstą interesą pašalinti abejones dėl Konstitucinio Teismo aktų vykdymo priimami ir kitų teismų prašymai išaiškinti Konstitucinio Teismo aktus, tačiau siekiant išsklaidyti visus neaiškumus tokia galimybė turėtų būti įtvirtinta ir Konstitucinio Teismo įstatyme.

8. Bendra visoms teisenoms problema – Konstitucinio Teismo įstatymo 84 straipsnyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį oficialiai Teisės aktų registre yra skelbiami tik Konstitucinio Teismo nutarimai ir sprendimai dėl Konstitucinio Teismo nutarimų išaiškinimo, kiti Teismo aktai skelbiami tik Konstitucinio Teismo interneto svetainėje. Toks teisinis reguliavimas gali būti įvertintas ir kaip antikonstitucinis, nes teisę kuriančias ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus) savo turiniu saisto ne tik Konstitucinio Teismo nutarimai, bet ir išvados bei sprendimai – visi jo aktai, kuriuose yra aiškinama Konstitucija, t. y. formuojama oficialioji konstitucinė doktrina.

9. Taigi tyrimo hipotezė pasitvirtino visose konstitucinės justicijos proceso teisenose, taip pat bendruosiuose konstitucinės justicijos proceso elementuose esama tam tikrų probleminių, teisinio reguliavimo koregavimo reikalaujančių, aspektų, todėl esama prielaidų optimizuoti Lietuvos konstitucinės justicijos proceso modelį. Pagal disertacijoje pateiktus siūlymus patobulintas konstitucinės justicijos proceso modelis būtų optimaliausias Lietuvai dabartiniu laikotarpiu, nes atitiktų visuomenės ir teisinės bendruomenės

lūkesčius, teisinės sistemos galimybes, Europos valstybių konstitucinės justicijos tendencijas, plėstų konstitucinės justicijos galimybes.

AUTORĖS MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ DISERTACIJOS TEMA SĄRAŠAS:

1. Pūraitė-Andrikienė, D. Konstitucinės justicijos proceso teisė kaip teisės šaka: teoriniai aspektai (publikuota žurnale „VU mokslo darbai.Teisė“ 2015 m. 95 tomas);
2. Pūraitė-Andrikienė, D. Individualus konstitucinis skundas kaip veiksmingas žmogaus teisių apsaugos ir konstitucionalizmo plėtros instrumentas (publikuota žurnale „VU mokslo darbai.Teisė“ 2015 m. 96 tomas).

AUTORĖS PRANEŠIMAI PRISTAYTI TARPTAUTINĖSE MOKSLINĖSE KONFERENCIJOSE:

1. 2016 m. balandžio 21–22d. IV tarptautinėje doktorantų ir jaunųjų tyrėjų konferencijoje “Interdisciplinary Approach to Law in Modern Social Context” pristatytas pranešimas “The Individual Constitutional Complaint as an Effective Instrument for the Development of Human Rights Protection and Constitutionalism”.

INFORMACIJA APIE AUTORE

Dovilė Pūraitė-Andrikienė gimė 1984 m. rugpjūčio 6 d. Vilniuje, Lietuvoje.

Išsilavinimas:

- 2003 m. baigė Vilniaus Salomėjos Nėries gimnaziją;
- 2004–2008 m. Mykolo Romerio universiteto Teisės fakultete įgytas teisės bakalauro kvalifikacinis laipsnis;
- 2008–2010 m. Mykolo Romerio universiteto Teisės fakultete įgytas teisės magistro kvalifikacinis laipsnis (Parlamento teisės ir valstybės valdžios institucijų specializacija);
- 2012–2016 m. nuolatinės doktorantūros studijos Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Viešosios teisės katedroje.

Mokslinė, pedagoginė ir projektinė veikla:

- 2009–2011 m. Inclusion Europe projekto „Children’s rights for all: Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo stebėjimas vaikų su psichikos sutrikimais teisių srityje“ šalies ekspertė, parengta nacionalinė Lietuvos ataskaita lietuvių ir anglų kalbomis;
- 2012 m. mokslinio straipsnio autorė: Pūraitė-Andrikienė, D. Kai kurie Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtinto neveiksnumo instituto probleminiai aspektai. *Teisės problemos*, t. 3 (77), 2012;
- 2012–2013 m. Vilniaus universiteto Teisės fakultete vesti konstitucinės teisės seminarai;
- 2015 m. kartu su kitais bendrarašytojais parengta Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų monografijos „Krizė, teisės viešpatavimas ir žmogaus teisės“ VI dalis „Teismų nepriklausomumas ir teisinių ginčų sprendimas“ bei šios knygos pristatymui skirtoje konferencijoje „Ekonomikos krizė ir teisės viešpatavimas“ pristatytas pranešimas „Teismų nepriklausomumas ir teisinių ginčų sprendimas ekonomikos krizės akivaizdoje: grėsmės ir teigiami poslinkiai“.

Patirtis įstatymų kūrimo darbo grupėse:

- 2014–2015 m. Seimo valdybos sprendimu sudarytos darbo grupės Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimo įstatymo projektui narė, parengtas Konstitucinio Teismo įstatymo Nr. I-67 6, 9, 14, 19, 26, 29, 32, 40, 52, 53(1), 55, 58, 60, 61, 62, 66, 67, 72, 76, 77 ir 84 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas.

Profesinė patirtis:

- 2010–2011 m. advokato padėjėja Advokatų kontoroje „Legitum“- A.Petronytė ir partneriai;
- 2011–2016 m. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo Teisės departamento vyriausioji specialistė;
- nuo 2016 m. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo Teisės tyrimų skyriaus teisėjo padėjėja.